MAAKU
Yá́ pɔ́ kú láɛ bee guuɔ

Baona lá mɛ̀n síiɔ̃ɔ guu, Maaku pɔ́ mɛ́ geseũ mɛ́ a kɛ̃a dɔ̀aa a kĩ̀niɔnɛ.

Sɛa za a dɔ̀ɔ sɛ́̃iawa à Yesu dɛa Lua Nɛ́ ũ ɔ̀lɔwɛ̃ɛ (1.1). Wì bílikɛ tɔ́piwa, kási a ku lápi guu dasi (1.11, 3.11, 5.7, 9.7, 13.32, 14.61, 15.39).

Tó gbɛ́̃ pɔ́ Lua aà zĩ̀pi mɔ̀, sema wà gbãakpaaàzi wà aà kpɛla. A yá́i Zãa Da'ilɛna mɔ̀, kɛ́ gbɛ́̃ɔ sɔu e àɔ maà. (1.2-8) Zãapi mɛ́ Yesu dà'ilɛ kɛ̀ (1.9-11).

Yesu yɔ̃a gbáau gbɛa (1.12-13), ɔ̃ à ɔkpà a zĩ̀wa. Maaku ì̃ɔ iko pɔ́ Yesu vĩ̀ ɔlɔwɛ̃ɛ mɔ̀ɔmɔɔ, aà yãdaa bílaɛ ń aà gyãeɔ gbá́gbãao ń aà gbɛ́̃ɔ sísia aa mɔ tɛazio (1.14-8.30).

Aà lápi midɛkĩ̀i ɔ̀wɛ̃ɛ lá Yesu mipɛ̀ Yelusalɛũwa gu pɔ́ a taasikɛu, wi aà dɛ, i gbasa bɔ gau. (8.31-10.52). Yesu a taasikɛa ń a gaao ń a bɔa gauo yã'ɔ̀ a ì̃waɔnɛ gɛ̃n àaɔ̃, kási aali a gbadɔ̃o. A̋ a dɛa Gbɛ̃nazĩ̀n Nɛ́ ũ yã'ɔ̀nɛ́ a gɛ̃na lɛ́ vĩ̀o, ń beeo aà kua asii gi ulɛanɛ́ɛ.

Kɛ́ à gɛ̃̀ Yelusalɛũ, wà gbãakpàaàzi, ãma a gbɛa à laatanaɔ yà Lua ua ń flão, ɔ̃ à zɔadɔ̀ Isaili lousisin dɔaanaɔwa. Zĩ̀beezĩ̀ à zɛ'è à yá́ gbɛzã dà a ibɛɛɔnɛ ń bílao ń a ì̃waɔ (11-13).

Lɛɛ 14 e 15 guu Maaku lɛ́ gɔɔ pla pɔ́ gɔ̃̀ Yesuɛ aà ãsɔ̃a gbɛzã guu yã'o. A guu à pɔ́ gbɛzã blèu ń a ì̃waɔ, kɛ́ à pɛ̃ɛ ń vɛ̃ɛo kpaalɛ̀nɛ́, a gbɛa ɔ̃ à wabikɛ̀ Gɛsɛmani swaluu ado, ɔ̃ wà aà kũ̀, wà yãdàaàla, wà aà pàliwa, wà aà vĩ̀ gbɛ̀'ɛu. A gɔɔ àaɔ̃de zĩ̀ kɛ́ nɔɛɔ gɛ̀

aà mia kỉi, aa e a da giiɛ, ɔ̃ aa mà wa òné wà mɛ̀ à
bɔ̀ gau a ku bɛ̃́ɛ (16.1-18), ɔ̃ aa bɔ̀lɛ ń pɔnao.

Baona lá pɔ́ Maaku kɛ̃̀, tó ń a kyokɛ̀ ń làa, dɔ̃ lá
sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ dɔ̃̀wa, kɛ́ Yesu Nazalɛtiá Lua Nɛ́ɛ sỉana.

Zãa Da'ilɛna waasokɛa
(Mat 3.1-17, Luk 3.1-22, Zãa 1.19-28)

1 Lua Nɛ́ Yesu Kilisi baon kɛ: 2 Â dàalɛ lá a ku
ãnabi Isaia lá guuwaɛ à mɛ̀:

Má a zỉna zỉ aà dɔaanɛ,
i zɛkɛkɛnɛ.*
3 Kpàwakɛna lɔɔ ma dɔ gbáau à mɛ̀:
Â zɛkɛkɛ Diiɛ,
à zɛ́wɛwɛnaɔ pooɛ̀ súsu.†

4 Beewa ɔ̃ Zãa Da'ilɛna kuò gbáau, àlɛ waasokɛ, a
ò gbɛ̃́ɔnɛ aa nɔ̀sɛlilɛ aa da'ilɛkɛ, Lua i ń duuna kɛ̃́má.
5 Yude bùsudeɔ ń Yelusalɛũdeɔ gɛ̀ aà kỉ́i ḿpii, aa ń
duunaɔ ò gupuau, ɔ̃ à ń da'ilɛkɛ̀ Yuudɛ̃i.‡ 6 Zãapi ỉɔ
ula pɔ́ wa tã̀ ń yiongo kã́o daa, à báa sãntilii dɔ̀ a
pi.§ Kwa ń zɔ́'io mɛ́ aà pɔblea ũ. 7 Â waasokɛ̀ à mɛ̀:
Gbɛ̃e a mɔ ma gbɛa, aà iko dɛmala. Mi ka mà kúlɛ
mà aà sabala bɔbɔɛ̀o. 8 Mi á da'ilɛkɛ ń íoɛ. Gbɛ̃́pi sɔ̃,
ɔ̃mɛ a á da'ilɛkɛ ń Lua Nisỉnao.

9 Gɔɔ bee Yesu bɔ̀ Nazalɛti, Galile bùsuu, à mɔ̀, ɔ̃
Zãa aà da'ilɛkɛ̀ Yuudɛ̃i. 10 Kɛ́ Yesu bùa gɔ̃̀ɔ, a è luabɛ
lɛ́ kɛ̃aa, Lua Nisỉna lɛ́ su lán felenawa, à dỉɛ. 11 Ɔ à
yã'o mà bɔa luabɛ à mɛ̀: Ma Nɛ́n n ũ, má yenzi, ma
pɔ kɛ̀ma na.*

* **1:2** Mal 3.1 † **1:3** Isa 40.3 ‡ **1:5** Yuudɛ̃á swaɛ § **1:6** 2Kia 1.8 * **1:11** Soũ 2.7, Isa 42.1

12 Zi̋beezi̋ Nisi̋napi nàɛwà à gɛ̀ gbáau, 13 ɔ̃ a ku we
ń sɛ̏anɔbɔɔ e gɔɔ bla, Setãu lɛ́ aà yɔ̃. Ɔ malaikaɔ mɔ̀
dɔ̀aàlɛ.

Yesu a ȉwa sɛ̋iaɔ si̇sia
(Mat 4.18-22, Luk 5.1-11)

14 Zãa kũa gbɛa ɔ̃ Yesu tà Galile, àlɛ baona pɔ́ a
mà Lua kı̋i waasokpa 15 à mɛ̀: A gɔɔ kà, kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kı̋i kà kãi. A nɔ̀sɛlilɛ, ȉ baonapi sí.
16 Kɛ́ Yesu lɛ́ dɔ Galile ísidai, à kpɔ̀wɛnaɔ è, Simɔɔ
ń a dãuna Ȁndeleeo, aalɛ táalu zu ísidapi guu. 17 Ɔ
Yesu ònɛ́: Ȁ mɔ tɛmazi, mí á kɛ gbɛ̃wɛɛlɛnaɔ ũ.
18 Wegɔ̃ɔ aa ń táaluɔ tò we, aa bɔ̀ tɛaàzi. 19 Kɛ́ à gɛ̀ aɛ
yɔɔ, à Zebedee nɛ́ɔ è, Zaaki ń a dãuna Zãao. Aa ku
gó'ilɛna guu, aalɛ ń táaluɔ kɛkɛ. 20 A ń sisi gɔ̏ɔ, ɔ̃ aa ń
mae Zebedee ń zi̋kɛnaɔ tò gó guu we, aa bɔ̀ tɛaàzi.

Yesu kua Kapɛnaũ
(Mat 8.14-17, Luk 4.31-44)

21 Aa kà Kapɛnaũ. Kɛ́ kã́mabogɔɔzi̋ kà, Yesu
gɛ̀ lousisikpɛu, àlɛ yãdadanɛ́. 22 Aà yãdaanɛ́ bɔ̀
gbɛ̋ɔ saɛ, asa ȉ danɛ́ ń ikooɛ, ȉli kɛ lán Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔwao.
23 Zi̋beezi̋ gɔ̃ɛ tã́adee ku kpɛ́pi guu. Aà tã́a mɔ̀, a
pũ̏na à mɛ̀: 24 Bɔ́ wá vi̋ ń kɔ̃oi Yesu Nazalɛti? N mɔ
wá kaalɛi yã̏? Má dɔ̃ gbɛ̋ pɔ́ ń dɛ a ũ. Lua gbɛ̋ pɔ́
a kua adoan n ũ. 25 Ɔ Yesu gȉ tã́apiɛ à mɛ̀: Nílɛ! Go
gbɛ̋piwa. 26 Ɔ tã́api aà zȉazi̋a, à wii gbãa lɛ̀, ɔ̃ à gòwà.
27 Bíli gbɛ̋pii kũ̏, aalɛ kɔ̃ lala aa mɛ̀: Bɔtaa bui yã́n
wei? Yã́ dafu daanɛ́ yã̏? I danɛ́ ń ikooɛ. Baa tã́aɔ, tó
à yãdȉlɛnɛ́, aai̋ aà yãmaɛ. 28 Ɔ kã́ndo Yesu tɔ́ lȉ Galile
bùsua píi.

29 Ké Yesu bɔ̀ lousisikpɛu, ɔ̃ à tà Simɔɔ ń Andeleeo
bɛ gɔ̃̀ɔ ń Zaakio ń Zãao. 30 Simɔɔ nada lé sionakɛ
wúlɛa, ɔ̃ wà aà yã'ò Yesuɛ gɔ̃̀ɔ. 31 A gɛ̀ aà kɔ̃́i, à aà
kũ̀ a ɔwa à aà fɛ̀lɛ. Ɔ aà sionapi wèewà, ɔ̃ à blɛkɛ̀nɛ́.
32 Ké oosi kɛ̀, ɓatɛ̃ lé gɛ̃ kpéu, wà mɔ̀ɛ̀ ń gyãeɔ
ń tã́adeɔ píi. 33 Wɛ̃́lɛdeɔ kã̀aa aà kpé kpɛɛlɛ píi.
34 A gbɛ̃́ɔ gbã̀gbã dasi ń ń gyã bui píio, à tã́aɔ gò
dasidasi. Ili tã́aɔ gba zé aa yã'òo, asa aa dɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́
a dɛ a ũ.
35 Gufɛ̃nɛ káaukaau Yesu fɛ̀lɛ bɔ̀ gɛ̀ sɛ̃u gusaɛna,
àlɛ wabikɛ we. 36 Ɔ Simɔɔ ń a gbɛ̃́ɔ pɛ̀lɛaàzi. 37 Ké
aa bɔ̀wà, aa ò̀ɛ̀: Gbɛ̃́pii lé n gbɛa. 38 Ɔ a ònɛ́: Wà gé
gupãlei, wɛ̃́lɛ pɔ́ kú wá saɛɔ guu, mí waasokɛ we lɔ,
asa a yã́i ma mɔi. 39 Mà̀a ɓɔ bɛbɛ Galile bùsu gupiiu,
ɓɔ waasokɛ an lousisikpɛɔ guu, ɓɔ tã́agonɛ́.
40 Ɔ kusudee mɔ̀ aà kɔ̃́i, à kùlɛ à wabikɛ̀wà à mɛ̀:
Tó ń yei, ńyɔ̃ to mà gɔ̃ sãasai. 41 A kɛ̀ Yesuɛ wɛ̃naũ,
ɔ̃ à ɔbɔ à nàwà à mɛ̀: Má yei, gɔ̃ sãasai. 42 Wegɔ̃ɔ aà
kusu là̀a, à gɔ̃̀ sãasai. 43 Ɔ Yesu aà gbàɛ gɔ̃̀ɔ, à gɓɛ̀ à
mɛ̀: 44 Nsu o gbɛ̃e mao. Gɛ ǹ nzɓa ɔlɔ sa'onaɛ, ní sa
pɔ́ Mɔizi dɓ̀lɛ o n gɔ̃a sãasai seela ũ gbɛ̃́ɔnɛ.† 45 Ké à
bɔ̀, à gɛ̀ lé yã́pi o'onɛ́. Yã́pi fã̀aa, ɔ̃ Yesu lí fɔ̃ gɛ̃̀ wɛ̃́lɛu
gupuau lɔo. Iɔ ku sɛ̃u gusaɛnaɛ, ɔ̃ wɓ̀ɔ bɔ gupiiu wàɔ
mɔ aà kɔ̃́i.

2

Gbɛ̃kaaũa gbã́gbãa
(Mat 9.1-8, Luk 5.17-26)

† **1:44** Lev 14.1-2

1 Gɔɔpla gbɛa Yesu ɛ̀a tà Kapɛnaũ. Kɛ́ wa mà a
ku bɛ, 2 ɔ̃ wà kȁaaaàzi dasidasi, gɛ̃kȉi kú lɔo baa
kpɛɛlɛ, àlɛ Lua yã'onɛ́. 3 Ɔ wà mɔ̀ɛ̀ ń gbɛ̃kaaũao,
gbɛ̃ɔn síiɔ̃ɔ mɛ́ aa aà sɛa. 4 Lá aai e sɔ̏ò Yesuzio dasi
yȁi, ɔ̃ aa dɛ̀dɛò musu, aa kpɛ́ fɔ̏ gu pɔ́ Yesu kúu, ɔ̃
aa gbɛ̃kaaũapi pȉla wúlɛa mákɛlɛ guu. 5 Kɛ́ Yesu
è aalɛ a náaikɛ, a ò gbɛ̃kaaũapiɛ à mɛ̀: Ma gbɛ̃́, n
duuna kɛ̏ma. 6 Mɔizi ikoyãdanɛdeeɔ zɔ̃lɛa we, aalɛ
o ń nɔ̀sɛ guu: 7 Bɔ́yãi gbɛ̃́pi lɛ́ oi màai? Alɛ dɔ́ɛ ń
Luaoɛ! Démɛ a fɔ̃ duunakɛ̃mái, mɛ́ i kɛ Lua ado
bàasio?* 8 Wegɔ̃ɔ Yesu dɔ̏ a nɔ̀sɛ guu làasoo pɔ́ aalɛ
kɛ, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Bɔ́yãi álɛ làasoo bee taa kɛ á nɔ̀sɛ
guui? 9 Tó má ò gbɛ̃kaaũapiɛ aà duuna kɛ̏wà, ge
tó má òɛ̀ aà fɛlɛ a mákɛlɛ sɛ táa'o, a kpele mɛ́ àai?
10 Má ò màa kɛ́ àɔ dɔ̃ Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ duunakɛ̃ama iko
vȉ tɔɔlɛ laɛ. Ɔ a ò gbɛ̃kaaũapiɛ à mɛ̀: 11 Málɛ onɛ, fɛlɛ
ǹ n mákɛlɛ sɛ ta bɛ. 12 Ɔ à fɛ̀lɛ gɔ̏ɔ, à a mákɛlɛpi sɛ̀
bɔ̀ò gbɛ̃́pii wáa. Yȁpi bɔ ń saɛ, ɔ̃ aa Lua tɔbɔ̀ aa mɛ̀:
Wi yȁɛ taa e yãao.

Yesu Levii sȉsia
(Mat 9.9-17, Luk 5.27-39)

13 Yesu ɛ̀a bɔ̀ gɛ̀ ísidalɛ. Wàlɛ mɔ́ aà kȉi dasidasi, ɔ̃
àlɛ yãdanɛ́. 14 Gɔɔ pɔ́ àlɛ gɛ̃, à Alafe nɛ́ Levii è zɔ̃lɛa
a ɔsikpɛu, ɔ̃ a òɛ̀: Mɔ tɛmazi. Ɔ à fɛ̀lɛ tɛ̀aàzi.
15 Zȉewa kɛ́ Yesu lɛ́ pɔble aà bɛ, ɔsinaɔ ń du-
unkɛnaɔ lɛ́ pɔbleaànɔ dasidasi ń aà ȉwaɔ sãnu. Asa
gbɛ̃́ bee taaɔ tɛaàzi dasiɛ. 16 Falisi pɔ́ aaȉ Mɔizi ikoyã
danɛ́ɔ ku we. Kɛ́ aa è Yesu lɛ́ pɔble sãnu ń ɔsinaɔ
ń duunkɛnaɔ, ɔ̃ aa aà ȉwaɔ là aa mɛ̀: Bɔ́yãi ȉ pɔble
sãnu ń ɔsinaɔ ń duunkɛnaɔi? 17 Kɛ́ Yesu yȁpi mà, a

* **2:7** Isa 43.25

òńɛ́: Gbɛ̃́ gbãa bàa kú ń lòotoooo, sema gyãe. Mi
mɔ gbɛ̃maaɔ sísiio, sema duunkɛnaɔ.
18 Zãa Da'ilɛna ȉwaɔ ń Falisiɔ lɛ́ lɛye, ɔ̃ wà mɔ̀ Yesu
là wà mɛ̀: Zãa ȉwaɔ ń Falisiɔ ȉwaɔ aaȉ lɛye, mɛ́ n
ȉwaɔ lí ye sɔ̃o bɛ? 19 Ɔ Yesu òńɛ́: Nɔsɛna gbɛ̃́ɔ lɛye gɔɔ
pɔ́ a kúńnɔ nɔsɛ guue? Aawo! Gɔɔ pɔ́ nɔsɛna kúńnɔ,
aa lɛyeo. 20 A gɔɔ a mɔ kɛ́ wa nɔsɛna bɔ ń guu. Gɔɔ
bee ɔ̃ aa lɛye sa. 21 A mɛ̀ lɔ: Wȉli pɔ́lɛ dafu di ula zi
guuo. Tó wa kɛ̀ màa, a dafu a sɔ̃ɔuɛ, aai kɔ̃ gá, ula
zi fɔ̃a i kɑ̃́fȉ. 22 A mɛ̀ lɔ: Wȉli vɛ̃ɛ dafu ká báa tùu zi
guuo. Tó wa kɛ̀ màa, vɛ̃ɛ a a pũnaɛ, vɛ̃ɛ ń tùupio i
ɔ̃̏ɔkpa píi. Wȉ vɛ̃ɛ dafu ká báa tùu dafu guuɛ.

Kɑ̃́mabogɔɔzȉ
(Mat 12.1-21, Luk 6.1-11)

23 Kɑ̃́mabogɔɔzȉ Yesu lɛ́ pã blɛ bua. Lá àlɛ gɛ́, aà
ȉwaɔ lɛ́ pɔ́wɛna wolo aalɛ só.† 24 Ɔ Falisiɔ ò Yesuɛ
aa mɛ̀: Gwa! Aalɛ yɑ̃́ pɔ́ wȉli kɛ kɑ̃́mabogɔɔzȉo kɛ
sɔ̃ bɛ?‡ 25 Ɔ Yesu ń lá à mɛ̀: Lá Davidi kɛ̀ gɔɔ pɔ́
aàpi ń a gbɛ̃́ɔ aalɛ taasikɛ, nɔana lɛ́ ń dɛ, i a kyokɛ
á èo lé? 26 A gɛ̀ Lua ua sa'onkia Abiataa gɔɔ, ɔ̃ à
pɛ̃ɛ pɔ́ wa kàlɛ Luaɛ sò, ɔ̃ a kpà a gbɛ̃́ɔwa.§ Sa'onaɔ
bàasio gbɛ̃e lí pɛ̃ɛpi so sɔ̃o.* 27 Yesu ɛ̀a òńɛ́ lɔ à
mɛ̀: Lua kɑ̃́mabogɔɔ dȉlɛ gbɛ̃nazȉna aafia yɑ̃́iɛ. I
kɛ kɑ̃́mabogɔɔ yɑ̃́i ɔ̃ à gbɛ̃nazȉna kɛ̀io. 28 Ayãmɛto
Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ iko vȉ kɑ̃́mabogɔɔwa sɔ̃.

3

1 Yesu ɛ̀a gɛ̀ lousisikpɛu. Gbɛ̃e ku we, aà ɔ do
imia. 2 Falisiɔ lɛ́ Yesu tàasika, tó a su à aà gbɑ̃́gbã

† 2:23 Iko 23.25 ‡ 2:24 Bɔa 34.21 § 2:26 1Sam 21.1-6 * 2:26
Lev 24.9

kã́mabogɔɔzȉ, wi e yãdaaȁla. 3 Ɔ Yesu ò gbɛ̃́ pɔ́ a ɔ
imiapiɛ à mɛ̀: Fɛlɛ mɔ zɛ zã guu la. 4 Ɔ à ń lá à mɛ̀:
Kã́mabogɔɔzȉ a zɛvȉ wà yãmaakɛa, ge vãiɛ? Wȉ gbɛ̃́
misi yã̀, ge wȉ dɛɛ? Ɔ aai yãe oo. 5 Yesu wɛpã̀ńla
à ń gwá ń pɔfɛ̃o, asa aà pɔ yà an nɔ̀sɛsai yã́iɛ. Ɔ a
ò gɔ̃ɛpiɛ à mɛ̀: N̏ n ɔpi poo. Kɛ́ a pòo, ɔ̃ aà ɔpi sù a
gbɛu. 6 Ɔ Falisiɔ ń kí Elodi kpala zɛnkpɛdeɔ bɔ̀lɛ gɛ̀
lɛkpaaȉi Yesuzi gɔ̃̀ɔ, lá aa kɛ aa aà dɛ.

Yesu zȉna gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ dilɛa
(Mat 10.1-4, Luk 6.12-19)

7 Yesu ń a ȉwaɔ ńzȉa gàné we, aa gɛ̀ ísidalɛ. Ɔ bíla
bɔ̀ Galile aa tɛ̀aȁzi. Aa bɔ̀ Yude lɔ 8 ń Yelusalɛũo
ń Ɛdɔũ bùsuo ń Yuudɛ̃ baaleo ń Tiio ń Sidɔ̃o, aa
mɔ̀ aà kı̋i dasidasi, kɛ́ aa yã́ pɔ́ àlɛ kɛɔ bao mà yã́i.
9 Bílapi yã́i Yesu ò a ȉwaɔnɛ aa gó'ilɛna sɔukɛɛ, kɛ́
wasu naɛwao yã́i. 10 Asa Yesu ȉɔ gbɛ̃́ɔ gbãgbã dasiɛ,
ɔ̃ gyãeɔ lɛ́ naɛwà dasi kɛ́ aa e ɔkãwà. 11 Tã́adeɔ sɔ̃,
tó aa aà wɛpà, aaȉ mɔ wúlɛ aà aɛɛ, aaȉ wiilɛ aa mɛ:
Lua Nɛ́n n ũ. 12 Ɔ Yesu ȉ gíné aa o gbɛ̃́ pɔ́ á dɛ a ũ.

13 Kɛ́ Yesu dɛ̀dɛ sȉsȉwa, à gbɛ̃́ pɔ́ a yeiɔ sȉsi, ɔ̃ aa
mɔ̀ aà kı̋i. 14 Ɔ à gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ dȉlɛ aaɔ kuanɔ, kɛ́
àɔ ń zȉ waasokɛi 15 mɛ́ aaɔ tã́agoamá iko vȉ. Ȁ
tɔkpàné zȉnaɔ. 16 An tɔ́n kɛ: Simɔɔ (Yesu tɔkpàɛ̀
Piɛɛ), 17 Zebedee nɛ́ɔ Zaaki ń a dãuna Zãao (Yesu
tɔkpàné Bɔanɛɛgɛ, bee mɛ̀ loupũnaadeɔ), 18 bee
gbɛa Ȁndelee, Filipi, Batelemii, Matiee, Tomaa,
Alafe nɛ́ Zaaki, Tade, Simɔɔ Gínzȉao 19 ń Yudasi
Isaliɔti pɔ́ bɔ̀ aà kpɛo. Ɔ Yesu ɛ̀a tà bɛ.

Tã́agoa
(Mat 12.22-32, Luk 11.14-23)

[20] Bíla ɛ̀a kã̀aa lɔ, ɔ̃ Yesu ń a ȉwaɔ aai zɛ'e baa aa
pɔblèo. [21] Kɛ́ aà daɛɔ yã́pi mà, aa dà aà gbɛsizɛu,
asa wàlɛ mɛ ȉ́ana kàwàɛ.
[22] Mɔizi ikoyãdanɛde pɔ́ aa bɔ̀ Yelusalɛũ aa mɔ̀ɔ
mɛ̀: Tã́aɔ kí Beezebu mɛ́ diɛ̀, ȉ tã́agonɛ́ ń aà tɔ́oɛ.
[23] Ɔ Yesu ń laai sȉsi à yãtaa ònɛ́ à mɛ̀: Setãu a we
azȉa gbɛ̃́ɔ goé? [24] Tó kpaladeɔ íbɛlɛsɛ̀ ń kɔ̃o aa kɛ̃̀aa
lɛɛ pla, kpalapi a gɛ̃gɛ̃e? [25] Tó uadeɔ íbɛlɛsɛ̀ ń kɔ̃o
aa kɛ̃̀aa lɛɛ pla, uapi a gɛ̃gɛ̃e? [26] Tó Setãu íbɛlɛsɛ̀ ń
azȉa gbɛ̃́ɔ aa kɛ̃̀aakɔ̃wa, a gɛ̃gɛ̃o, a midɛɛ. [27] Gbɛ̃e a
fɔ̃ gɛ̃ gɔ̃sa gbãa kpɛ́u à taiinakaɛ̀o, sema à aà ye gȉa
bàasio, i gbasa a aà kpɛ́ yɔɛ.
[28] Sȉana málɛ oɛ́, Lua a gbɛ̃́ɔ kɛ̃́ ń ń tàaeɔ ń a tɔ́ bɛ̃̀ɛ
pɔ́ aaȉ siɔ píi, [29] ãma tó gbɛ̃́ aà Nisȉna tɔbɛ̃ɛsȉ, a aà
kɛ̃o, à duuna pɔ́ lí kɛ̃́máo kɛ̀ɛ. [30] Yesu bee ò kɛ́ aa mɛ̀
a tã́a vȉ yã́iɛ.

Yesu daɛɔ
(Mat 12.46-50, Luk 8.19-21)

[31] Kɛ́ aà da ń aà dãunaɔ kà, aa zɛ̀ kpɛɛlɛ, ɔ̃ aa aà
gbɛ̀a. [32] Wa kálɛa liaaaàzi dasidasi, ɔ̃ wa òɛ̀ wà mɛ̀:
Gwa! N da ń n dãunaɔ zɛ kpɛɛlɛ, aalɛ n gbɛa. [33] Ɔ à
mɛ̀: Deɔn ma da ń ma dãunaɔ ũi? [34] Ɔ à wɛpã̀ gbɛ̃́
pɔ́ kálɛa liaaaziɔla à mɛ̀: Ma da ń ma dãunaɔn kɛ.
[35] Luapɔeãkɛnaɔ mɛ́ ma dãuna ń ma dãeo ń ma dao
ũ.

4

Pɔ́wɛnkɛɛlɛa
(Mat 13.1-23, Luk 8.4-15)

[1] Yesu ɛ̀a lɛ́ yãdanɛ́ ísida saɛ. Wà kã̀aaaàzi dasi-
dasi, ɔ̃ à gɛ̀ zɔ̃̀lɛ gó'ilɛnau ía, dasipi kálɛa ḿpii ísida

gɔ̃sɔ̃lɛ. 2 Â yãdàdanɛ́ ń yãlɛɛũanɛo dasi. Lá àlɛ
dadanɛ́ à mɛ̀: 3 Â swɛ̃́kpa! Zɔ̃ɛe mɛ́ kú à bɔ̀ gɛ̀
pɔ́wɛnakɛɛlɛi. 4 Lá àlɛ kɛɛlɛ, ɔ̃ a keeɔ lɛ̀lɛ zɛ́ guu,
bãɔ mɔ blè. 5 A keeɔ lɛ̀lɛ gbɛsɛɛna musu, gua pɔ́
tɔɔlɛ gèeleuo, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ gɔ̃̀ɔ, kɛ́ tɔɔlɛ gèele weo yɛ̃́i.
6 Kɛ́ ỉatɛ̃ fɛ̀lɛ, ɔ̃ aa tɛkũ̀ aa giigàga, kɛ́ aa zỉ́na vỉo
yɛ̃́i. 7 A keeɔ lɛ̀lɛ lɛ guu, ɔ̃ lɛ fɛ̀lɛ nàɛmá, aai nɛ'io.
8 A keeɔ sɔ̃ aa lɛ̀lɛ tɔɔlɛ maa guu. Aa bɔ̀lɛ aa zɔ̃ɔkũ̀
aa nɛ'ì. A keeɔ kɛ̃́ɦiakɛ̀ baakwikwi, keeɔ bàaɔ̃baaɔ̃,
keeɔ basɔobasɔo. 9 Ɔ Yesu mɛ̀: Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vỉ aà yɛ̃́pi
ma.

10 Kɛ́ Yesu gònɛ́ we, a ku ado, ɔ̃ aà zỉna gbɛ̃ɔn
kuɛplaɔ ń aà ìwaɔ mɔ̀ yɛ̃́piɔ mi gbɛ̀awà. 11 Ɔ a ònɛ́:
A̋ kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kỉ́i asii dɔ̃a zɛ́ vỉ, ãma mi yɛ̃́pii o
gbɛ̃́ kỉniɔnɛ ń yãlɛɛũaoɛ,
12 kɛ́ aa wɛbiibii pɔe'esai
mɛ́ aa swɛ̃́kpakpa yãmasai,
kɛ́ aasu zɛ ń Luao, i sùuukɛńnɔo yɛ̃́i.*

13 Ɔ Yesu ń lá à mɛ̀: A̋ yɛ̃́pi dɔ̃oa? Kpelewa á
a kỉniɔ ma lɔi? 14 Â ma! Zɔ̃ɛpi Lua yɛ̃́ ɔ̃ àlɛ kɛɛlɛ.
15 Gbɛ̃eɔ dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ zɛ́ guuwaɛ, gu pɔ́
wà Lua yɛ̃́ kɛ̀ɛlɛu. Tó aa mà, ɔ̃ Setãu ì mɔ Lua
yɛ̃́ pɔ́ wa kɛ̀ɛlɛ ń guupi símá gɔ̃̀ɔ. 16 Gbɛ̃eɔ dɛ lán
pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ gbɛsɛɛna musuwa. Tó aa Lua yãmà,
aaì sí ń pɔnao gɔ̃̀ɔ. 17 Ãma lá aa zỉ́na vỉo, ɔ̃ aali kɛ
gɔɔplao. Tó wà ń wɛtã̀ ge wà ỉadàmá Lua yɛ̃́ yɛ̃́i, aaì
fu gɔ̃̀ɔɛ. 18 Gbɛ̃eɔ dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ lɛ guuwaɛ.
Aa Lua yãmà, 19 ãma aaì aafia kã̀akɛ, àizɛɛ ì ń sɔ̃
ble mɛ́ aaì pɔ́ kỉniɔ niaka, ɔ̃ yɛ̃́ beeɔ ì gupa Lua

* **4:12** Isa 6.9-10

yɑ̃́pizi, à gɔ̃ àisai. 20 Gbɛ̃eɔ dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́ lɛ̀lɛ tɔɔlɛ
maawaɔwa. Aaì Lua yɑ̃ma, aaì sí, ɔ̃ aaì kɑ̃́ɦakɛ, an
keeɔ baakwikwi, keeɔ bàaɔ̃baaɔ̃, keeɔ basɔobasɔo.

Yɑ̃lɛɛũa ń kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɦ̃́io
(Mat 13.31-34, Luk 8.16-18, 13.18-19)

21 Yesu ònɛ́: Wìli filia na wà pɛ̃na kùlɛwào. Wìli
dilɛ lii zíɛo. Bábana ɔ̃ wì diwào lò? 22 Pɔe ku ulɛa kɛ́
à gí bɔi gupuauo. Asiie ku kɛ́ wà gí maio. 23 Gbɛ̃́ pɔ́
nɔ̀sɛ vì, aà swɑ̃́kpa yɑ̃́pi ma.

24 A ònɛ́ lɔ: A laaidɔ yɑ̃́ pɔ́ álɛ mawa. Zaa pɔ́ á
dàunɛ́, bee Lua a dauɛ́ sɔ̃, i ɛa kɑ̃́ɦɛ́. 25 Gbɛ̃́ pɔ́ pɔ́
vì ɔ̃ Lua a ɛa kɑ̃́ɦɛ̀. Gbɛ̃́ pɔ́ pɔe vìo, baa a yɔɔna pɔ́ a
vì Lua a siwàɛ.

26 A mɛ̀ lɔ: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɦ̃́i dɛ lán pɔ́wɛna pɔ́
gbɛ̃́ kɛ̀ɛlɛ buawaɛ. 27 Gwɑ̃asìna ń fɑ̃anɛo àlɛ i'on nò,
a bɛ̃́ɛn nò, pɔ́wɛnapi ì bɔlɛ ì zɔ̃ɔkũ, gbɛ̃́pi líɔ dɔ̃ lá ì
kɛo. 28 Tɔɔlɛ mɛ́ ì to à nɛ'i ń azìao. I kakpa gìaɛ, a
gbɛa ì nɔsi, a gbɛa ɔ̃ ì pia. 29 Tó à mà, ɔ̃ wì kɛ̃́ ń kɔmao,
asa a kɛkɛgɔɔ mɛ́ kà we.†

30 A mɛ̀ lɔ: Kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɦ̃́i dɛa ni? Bɔ́ wa
lɛɛũòi? 31 Doe ku lán ɛfɔwa. A tɔ̃gɔɔ a wɛ́na kele dɛ
pɔ́wɛna pɔ́ kú dɦ̃́nia guuɔla píi. 32 Tó wa tɔ̃̀ sɔ̃, ì bɔlɛ
à zɔ̃ɔkũ dɛ dò buiɔla píi. I gɔ̃n gèeleɔ pápa, bɑ̃ɔ iɔ
kaka a láu.

33 Yesu Lua yɑ̃'ònɛ́ dasi ń yɑ̃lɛɛũa bee taaɔ lá aa fɔ̃
ma lɛ́u. 34 I yɑ̃'onɛ́ yɑ̃lɛɛũsaio. Tó à gɔ̃̀ ń a ìwaɔ ńtɛ̃ɛ,
ɔ̃ ì yɑ̃́pii bɔɔlɛkɛnɛ́.

Yesu zàa'ìana zɛa
(Mat 8.23-27, Luk 8.22-25)

† **4:29** Yoɛ 4.12-13

35 Gɔɔ doũpi zɪ́ oosi Yesu ò a ɪ̀waɔnɛ à mɛ̀: Wà bua
baale. 36 Lá Yesu kú gó guu, aa gɛ̃̀uaànɔ aa dàzɛu
màa, aa bíla tò we. Gó pãleɔ gɛ̀ńnɔ. 37 Ɔ zàa'ɪ̀an
gbãa fɛ̀lɛ. I lɛ́ gó zãampapa, àlɛ ká a guu e a ye
pai. 38 Yesu kú gò pɔ̀ɔkpɛ, àlɛ i'o, aà mi di mɪ̀bɔɔwa.
Ɔ aà ɪ̀waɔ aà vù aa òɛ̀: Mɛtulu! Kɛ́ wálɛ gaga, àlɛ
kà̃adanlao lé? 39 Ɔ Yesu fɛ̀lɛ gɪ̀ ɪ̃́anaɛ, a ò íɛ à mɛ̀:
Nílɛ! Zùukɛ we! Ɔ ɪ̃́ana kpàlɛ, gu kɛ̀ kílikili. 40 Ɔ à
ń lá à mɛ̀: Akɛa á sea vɪ̀ màai? Asi álɛ ma náaikɛ
e tiaoa? 41 Ɔ aa gɔ̃̀ bíli guu, aalɛ kɔ̃ lala aa mɛ̀: Dén
gbɛ̃́pi ũ sai? Baa ɪ̃́ana ń ío aaɪ̀ aà yãmaɛ.

5

Tɛ̃́aɔ dia sàwaɔnɛ
(Mat 8.28-34, Luk 8.26-39)

1 Aa kà Gadala bùsuu ísida baale. 2 Kɛ́ Yesu bɔ̀ gó
guu gɔ̃̀ɔ, tɛ̃́adee bɔ̀ gɛvɪ̀kɪ̀i à mɔ̀ daiaàlɛ. 3 Iɔ ku gbɛ̀'ɛ
pɔ́ dɛ mia ũɔ guuɛ. Baa mɔdaona lí fɔ̃ aà kũ̀ lɔo. 4 Asa
wɪ̀ɔ aà ye ń mɔdaonaɔ, wɪ̀ɔ aà daliu mɔ̀ɔmɔɔɛ, ãma
ɪ̀ mɔpiɔ kɛ́kɛ̃ɛ, ɪ̀ lípiɔ gboogboo. Gbɛ̃e gbãa i ka à aà
zùukɛo. 5 Gwãasɪ̃na ń fãanɛo píi ɪ̀ɔ bɛbɛ gɛvɪ̀kɪ̀i ń
sɪ̀sɪ̀pɔlɛɔɛ, ɪ̀ɔ wiilɛ, ɪ̀ɔ azɪ̀a lili ń gbɛo.
6 Kɛ́ à Yesu è kãaa, ɔ̃ à bàalɛ̀ mɔ̀ wùlɛ aà aɛ. 7-8 Ɔ
Yesu mɛ̀ tɛ̃́api gowà, ɔ̃ à wii gbãa lɛ̀ à mɛ̀: Yesu, Lua
Musude Nɛ́, bɔ́mɛ wá daaai? Ma nanɛ Luazi, ńsu
ǹ ma wɛtão. 9 Ɔ Yesu aà là à mɛ̀: N tɔ́n kpelewai?
Ɔ a wèwà à mɛ̀: Ma tɔ́n Dasi, asa wá dasiɛ. 10 Ɔ
aa awakpà Yesuɛ maamaa aa mɛ̀ asu ń yá ń bɔ́lɛ
bùsupiuo.
11 Gɔɔ bee sàwakusan waiɔ ku we, aalɛ pɔble
sɪ̀sɪ̀pɔlɛu. 12 Ɔ tɛ̃́apiɔ wabikɛ̀ Yesuwa aa mɛ̀: Wá

gbaɛ sàwaɔ guu wà dinɛ́. 13 Yesu ń gbá zɛ́, ɔ̃ tã́apiɔ
gò gɔ̃ɛpiwa aa dì̃ sàwapiɔnɛ. Ɔ sàwa wai pɔ́ kà
ɔ̀aa kwi taawapiɔ wì̃ ń bao, aa pì̃la sòonawa aa sì̃
ísidau, ɔ̃ aa gàga we. 14 Ɔ an dãnaɔ bàalɛ̀ gɛ̀ yã́pi
oinɛ́ wɛ̃́lɛu ń bualoũɔ. Ɔ wà bɔ̀lɛ gɛ̀ yã́ pɔ́ kɛ̀pi gwai.
15 Kɛ́ aa mɔ̀ Yesu kĩ́i, aa gɔ̃ɛ pɔ́ tã́a diɛ̀ dasi yãapi è
zɔ̃lɛa we, a ula daa, aà ĩ́anapi wèewà, ɔ̃ vĩ̀a ń kṹ.
16 Gbɛ̃́ pɔ́ yã́pi è ń wɛ́oɔ yã́ pɔ́ tã́adepi ń sàwaɔ lè dàu
aa sì̃unɛ́. 17 Ɔ wà wabikɛ̀ Yesuwa aà bɔnɛ́ ń bùsuu.
18 Kɛ́ Yesu lɛ́ gɛ̃ gó'ilɛna guu, gɔ̃ɛpi wabikɛ̀wà à e
taaànɔ. 19 Yesu i weio, a ò̀ɛ̀: Ta n bɛ n gbɛ̃́ɔ kĩ́i, ní yã́
pɔ́ Dii kɛ̀nɛ onɛ́ píi ń lá à wɛ̃nadɔ̃̀nɛo. 20 Ɔ gɔ̃ɛpi tà,
àlɛ yã́ pɔ́ Yesu kɛ̀ɛ kpàwakɛ Wɛ̃́lɛmɛnkwi bùsuu, ɔ̃
yã́pi kɛ̀ gbɛ̃́piiɛ dabuyã ũ.

Zailu nɛ́ vua ń nɔɛ pɔ́ ɔkã̀ Yesu ulawao (Mat 9.18-26, Luk 8.40-56)

21 Yesu ɛ̀a bùa ísidawa ń góo, ɔ̃ wà kã̀aaaàzi
dasidasi ísidalɛ. 22 Lousisikpɛ gbɛ̃zɔ̃ɔ Zailu mɔ̀
we. Kɛ́ à Yesu è, à wùlɛ aà gbázì̃, 23 ɔ̃ à awakpàɛ̀
maamaa à mɛ̀: Ma nɛnɔɛna lɛ́ kãsãnakɛ. Mɔ ǹ
ɔnawà aà gbã́gbã, iɔ ku. 24 Ɔ Yesu dàaànɔ zɛ́u. Bíla
tɛaàzi, aalɛ naɛwà.
25 Nɔɛe ku we, au lɛ́ bɔlɛwà à kà wɛ̃̀ kuɛpla.
26 Ɛsɛdeɔ aà dà taasiu maamaa, à a ɔ̃a blè píi. I
aafia'eo, ì̃ kɛkɛ àɔ ká'ilɛɛ. 27 Kɛ́ à Yesu bao mà, ɔ̃ à
bíla kɛ̃̀aa à sɔ̃̀aàzi aà kpɛ oi. Ɔ à ɔkã̀ aà ulawa, 28 asa
à mɛ̀: Baa aà ula, tó ma ɔkã̀wà, má gbã́gbãɛ. 29 Ɔ
aà aubɔlɛapi zɛ̀ gɔ̃̀ɔ. A dɔ̃̀ a mɛ guu kɛ́ a gbãgbã ń
a gyãpio. 30 Wegɔ̃ɔ Yesu dɔ̃̀ azĩ̀awa kɛ́ gbãa bɔ̀agu,
ɔ̃ à lì̃li bíla guu à mɛ̀: Démɛ ɔkã̀ ma ulawai? 31 Ɔ

aà ȉwaɔ ɔ̀ɛ̀: N̏ è lá bíla lɛ́ naɛma, ɔ̃ ńlɛ mɛ démɛ
ɔkã̀maia? 32 Ɔ Yesu wɛpã̀ bílaa kɛ́ à gbɛ̃́ pɔ́ yã́pi kɛ̀ e.
33 Nɔɛpi lɛ́ lualua ń vȉao, asa a dɔ̃ yã́ pɔ́ kɛ̀ a mɛu, ɔ̃ à
mɔ̀ wȕlɛ aà gbázȉ, à a sȉana ɔ̀ɛ̀ píi. 34 Ɔ Yesu ɔ̀ɛ̀: Nɔɛ,
ma náai pɔ́ ń kɛ̀ mɛ́ n gbãgbã. Ta bɛ aafia, n gyãpi
wèeman we.

35 Lá Yesu lɛ́ yã́ bee o, wà bɔ̀ lousisikpɛ gbɛ̃zɔ̃ɔpi
bɛ wà mɔ̀ wa ɔ̀ɛ̀: N nɛ́pi kɛ̀sai. N̏su tákpa mɛtuluzi
pão. 36 Ȁma Yesu i swã́sɛ ń yã́io. A ɔ̀ gbɛ̃zɔ̃ɔpiɛ:
N̏su to n sɔ̃ vȉo, ma náaikɛ lé. 37 I wei gbɛ̃e gɛ́ zɛiɛo,
sema Piɛɛ ń Zaakio ń Zaaki dãuna Zãao. 38 Kɛ́ aa
kà gbɛ̃zɔ̃ɔpi bɛ, Yesu è aà bɛ lòo, wàlɛ ɔ́ɔlɔ, wàlɛ
búbuapɛ maamaa. 39 Kɛ́ à gɛ̃̀ kpɛ́u, à ń lá à mɛ̀:
Bɔ́yãi á kı̋i dɔ, álɛ ɔ́ɔlɔi? Nɛ́pi i gao, àlɛ i'oɛ. 40 Kɛ́ aalɛ
aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ, ɔ̃ à ń yá ń bɔ́lɛ píi. Ɔ à nɛ́pi de ń aà dao
sɛ̀ ń gbɛ̃́ pɔ́ aa mɔ̀ sãnuɔ, à gɛ̃̀ńnɔ gu pɔ́ nɛ́pi kuu. 41 Ɔ
à aà ɔ kũ̀ a ɔ̀ɛ̀: Talita kuũ! (Bee mɛ̀ nɛnɔɛna, má ɔ̀nɛ
fɛlɛ.) 42 Wegɔ̃ɔ nɛ́pi fɛ̀lɛ táa'ɔ̀, asa aà wɛ̃ kà kuɛpla.
Yã́pi ń kṹ gbãa maamaa. 43 Ɔ Yesu gȉnɛ́ fi̋afi̋a aasu
o gbɛ̃e mao. Ɔ à mɛ̀ wà pɔblea kpawà.

6

Nazalɛtideɔ Yesunaaikɛsai
(Mat 13.53-58, Luk 4.16-30)

1 Yesu bɔ̀ we à gɛ̀ gu pɔ́ à nɛblèu. Aà ȉwaɔ gɛ̀aànɔ.
2 Kɛ́ kã́mabogɔɔzȉ kà, ɔ̃ àlɛ yãdanɛ́ lousisikpɛu. Gbɛ̃́
dasi pɔ́ aa aà yãmàɔ bílikɛ̀ aa mɛ̀: Mákȉi gbɛ̃́pi yã́piɔ
sɛ̀ui? Ɔnɔ kpele a è, ɔ̃ àlɛ dabudabu bee taaɔ kɛi?
3 Gbɛ̃́piá li'ãna nolo? Maliama nɛ́ nolo? Zaaki ń
Yosɛfuo ń Yudao ń Simɔɔo vȉin weo lò? Aà dãeɔ
kúwanɔ kɛo lé? Ɔ bee tò aai aà náaikɛo. 4 Ɔ Yesu
ɔ̀nɛ́: Ȁnabi líɔ bɛɛɛsaio, mɛ́ i kɛ aà bɛ wɛ̃́lɛu ń aà

daɛɔ ń aà uadeɔ kɩ̃́io bàasio. 5 Yesu i e dabudabue
kɛ̀ weo, sema gyãe pɔ́ à ɔnàmá à ń gbãgbãeɔ bàasio.
6 Lá aai aà náaikɛo, an yã́ bɔ̀ aà saɛ maamaaɛ.

Yesu a ɩ̀wa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ zɩ̀a plapla
(Mat 10.5-15, Luk 9.1-6)

Ɔ à gɛ̀ wɛ̃́lɛ ń wɛ̃́lɛo, àlɛ yãdadanɛ́. 7 Ɔ à a gbɛ̃ɔn
kuɛplaɔ sɩ̀si à ń zɩ̃́ gbɛ̃ɔn plapla, à tã́agoa gbɛ̃́ɔwa
iko kpàmá. 8 A ònɛ́ aasu pɔe sɛ aa gɛòo, kũ̀sũa
ge babalabɔɔ ge ɔsɔ̃gbɛna, sema gopana. 9 A mɛ̀
aa kyalekpa, ãma aasu ulada mɛ̀n plao. 10 A ònɛ́
lɔ: Gu pɔ́ a pilau, àɔ ku we e à gɛ bɔò wɛ̃́lɛpi guu.
11 Gu pɔ́ wi gbãakpauázio, mɛ́ wi á yãmao, tó álɛ
tá, à kɔɔlɛmá an toa ń Luao seela ũ. 12 Ɔ aa dàzɛu.
Aa nɔ̀sɛlilɛa kpàwakɛ̀ gbɛ̃́ɔnɛ, 13 aa tã́agònɛ́ dasi, aa
nísimàma gyãeɔwa dasi, aa ń gbãgbã.

Zãa Da'ilɛna gaa
(Mat 14.1-12, Luk 9.7-9)

14 Kí Elodi yã́piɔ mà, asa Yesu tɔ́ lɩ̀guaɛ. Gbɛ̃eɔ
mɛ̀ Zãa Da'ilɛna mɛ́ bɔ̀ gau. Bee yã́i à gbãa'è,
àlɛ dabudabukɛ. 15 Gbɛ̃eɔ lɛ́ mɛ Ɛliaɛ, gbɛ̃eɔ lɛ́ mɛ
ãnabiɛ lán ãnabi yãaewa. 16 Kɛ́ Elodi mà à mɛ̀: Zãa
pɔ́ ma aà mi zɔ̃̀ mɛ́ vù.
17-18 A mɔ lè Elodi doũpi mɛ́ a dãuna Filipi nɔ
Elodia sɩ̀wà a sɛ̀ yãa. Kɛ́ Zãa ɩ̀ɔ oɛ̀ aà dãuna nɔ siawà
maao,* ɔ̃ Elodipi tò wà Zãa kũ̀ wà mɔkàwà, wà aà
dàkpɛu Elodia yã́i. 19 Elodia sɔ̃ a Zãa kpɛ̃nɛ kũa, a
ye à aà dɛ, ãma i zɛ'eo, 20 asa Elodi dɔ̃̀ kɛ́ Zãaá Lua
gbɛ̃́ zálalaɛ, ɔ̃ ɩ̀ɔ vɩ̀akɛɛ̀, ɩ̀li tó wà ɩ̀adawào. Tó à gɛ̀ aà
yãmai, làasoo ɩ̀ gɛ̃aàguɛ. N beeo ɩ̀ɔ ye faaiboaaànɔi.

* **6:17-18** Lev 20.21

21 Elodia zɛ'è Elodi ia dikpɛgɔɔzì̃. Elodi gbãadeɔ
ń sosa gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Galile gbɛ̃́ gbiaɔ kà̃aa pɔnablɛwa.
22 Ɔ Elodiapi nɛnɔɛ gɛ̀̃ ɔ̃wà̃. A kɛ̀ Elodiɛ na ń a nibɔɔ
píi, ɔ̃ kípi ò nɛ́piɛ: Pɔ́ pɔ́ ń yei ǹ a wabikɛa, má n
gba. 23 Ɔ à ɛ̀a òɛ̀: N ma iao pɔ́ pɔ́ ń a wabikɛ̀a píi, má
n gbaɛ, baa ma kpala guoɛ. 24 Ɔ nɛ́pi bɔ̀ gɛ̀ a da là
à mɛ̀: Bɔ́ má a wabikɛwài? Ɔ aà da òɛ̀, Zãa Da'ilɛna
miɛ. 25 Wegɔ̃ɔ à ɛ̀a sù ń wãao, a ò kíaɛ: Zãa Da'ilɛna
mi má ye ǹ ma gba pɛlɛntiu la tiatia.
26 Ɔ kí pɔ yà dúuduu, ɔ̃ i fɔ̃ gì̃ lɔo lɛ́ pɔ́ á gbɛ̀̃ nibɔɔ
wáa yá̃i. 27 Ɔ kípi a dɔaie zì̃ gɔ̃̀ɔ, a òɛ̀ aà gɛ aà mi sɛ
mɔò. Ɔ à gɛ̀ aà mi zɔ̃̀ kpɛ́u, 28 a dà pɛlɛntiu, à mɔ kpà
nɛ́piwa, ɔ̃ a kpà a dawa. 29 Kɛ́ Zãa ì̃waɔ yá̃pi mà, ɔ̃
aa mɔ̀ wà aà gɛ sɛ̀ aa vì̃.

Blɛkpaa bìlawa sɛ̃́ia
(Mat 14.13-21, Luk 9.10-17, Zãa 6.1-15)

30 Zì̃napiɔ sù Yesu kí̃i, ɔ̃ aa yá̃ pɔ́ aa kɛ̀ɔ ń yá̃ pɔ́ aa
dànɛ́ɔ òɛ̀ píi. 31 Wàlɛ mɔ́, wàlɛ tá, ɔ̃ Yesu ń a gbɛ̃́ɔ aai
zɛ'e baa wà pɔblèo dasi yá̃i. Ɔ a ònɛ́: A mɔ wà gɛ́
gusaɛna wátɛ̃ɛ, wí ká̃mabo yɔɔ. 32 Ɔ aa gɛ̀̃ gó'ilɛnau
aa dàzɛu, aalɛ gɛ́ gusaɛna ńtɛ̃ɛ. 33 Kɛ́ gbɛ̃́ɔ ń gɛa è,
aa ń dɔ̃́, ɔ̃ bɔa wɛ̃́lɛ píi guu wà bàalɛ̀ dɔ̀aanɛ́ we kɛ̀sɛ.
34 Kɛ́ Yesu bɔ̀ gó guu, à bíla è, ɔ̃ aa kɛ̀ɛ̀ wɛ̃naũ, asa
aa dɛ lán sã pɔ́ aa dãna vì̃oɔwaɛ.† Ɔ àlɛ yã̀dadanɛ́
maamaa.
35 Kɛ́ ì̃atɛ̃ bùsa, ɔ̃ aà ì̃waɔ sɔ̃̀aàzi aa mɛ̀: Guɛá
sɛ̃gbãɛ mɛ́ ì̃atɛ̃ i gɔ̃ bíla lɔo. 36 Gbɛ̃́ɔ gbaɛ aa ta
bualoũɔ ń zɔ̃ɛwia pɔ́ kú kãi laɔu, aai pɔ́ wɛɛlɛ lú aa
ble. 37 Ɔ Yesu a zã̀sì̃má à mɛ̀: A pɔ́ kpámá aa ble. Ɔ

† **6:34** Nao 27.17, 1Kia 22.17

aa òὲ: N̋ ye wà gɛ pɛ̃ɛ lu a̋nusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa do, wí mɔ́
kpámá aa ble yȁ? 38 Ɔ Yesu ń lá à mὲ: Pɛ̃ɛ mὲn ũma
á vȉi? A̋ gɛ gwa. Kɛ́ aa kà, aa mὲ: Pɛ̃ɛ ku mὲn sɔo ń
kpɔo mὲn pla.
39 Ɔ a ònɛ́: A̋ gbɛ̋̃ɔ zɔ̃lɛzɔ̃lɛ sɛ̏̃bɔlɔwa booloboolo.
40 Ɔ aa zɔ̏̃lɛzɔ̃lɛ gã ń gão, booloeɔ gbɛ̃ɔn basɔo,
booloeɔ gbɛ̃ɔn blakwi. 41 Ɔ Yesu pɛ̃ɛ mὲn sɔo ń kpɔ̀
mὲn plapio sὲ, à wɛsὲ musu à báaadàu. Ɔ à pɛ̃ɛpi ὲ'ɛ
kpà a ȉwaɔwa, aa bȉilɛ gbɛ̋pìɔnɛ. Ɔ à kpɔ̀ mὲn plapiɔ
kpaalὲnɛ́ ḿpii. 42 Ampii aa pɔblè wà kȁ. 43 Ɔ wà pɛ̃ɛ
miɔnaɔ ń kpɔ̀ kȉni pɔ́ gɔ̏̃ɔ sὲlɛ gbí kuɛpla pai.‡ 44 Gɔ̃ɛ
pɔ́ aa pɔblèɔ gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔoɛ (5.000).

Yesu táa'oa ísidaa
(Mat 14.22-36, Zãa 6.16-21)

45 Ɔ Yesu nàɛ a ȉwaɔwa gɔ̏̃ɔ aa gɛ̃ gó guu aa dɔaaɛ
Bɛsaida ísida baale e àɔ bíla gbaɛ. 46 Kɛ́ à lɛzà
gbɛ̋̃ɔwa a làa, ɔ̃ à dὲdɛ sȉsȉwa, à gὲ wabikɛi. 47 Ȉatɛ̃
gɛ̃a kpɛ́u gó'ilɛna kú ísidaa mɛ́ Yesu kú sȉsȉa ado.
48 Ɔ a è gofȉa lɛ́ ȉadamá, kɛ́ ȉ̋an gbãa lɛ́ gínɛ́ ya̋i.
Gufɛ̃nɛ ɔ̃ à gὲ ń kȉ̋i, àlɛ táa'o ía, ɔ̃ a kὲ lá á ye gɛ̃máwa.
49 Kɛ́ aa aà è, àlɛ táa'o ía, aalɛ e gyaadeɛ, ɔ̃ aa wiilὲ.
50 Kɛ́ aa aà è ḿpii, gili gɛ̏̃ńgu. Ɔ Yesu ònɛ́ gɔ̏̃ɔ: A̋
sɔ̃dilɛ, mámɛ. A̋su to vȉa á kũo. 51 Kɛ́ à gɛ̏̃ gó guu,
ɔ̃ ȉ̋ana làa, ɔ̃ ya̋pi ń kű gbãa, 52 asa an wɛ́ i kɛ̃ pɛ̃ɛ ya̋
musuo, kɛ́ aa nɔ̀sɛ vȉo ya̋i.
53 Kɛ́ aa bùa baa aa kà Gɛnɛzalɛti, ɔ̃ aa godɔ̀ we.
54 Kɛ́ aa bɔ̀lɛ gó guu, wà Yesu dɔ̏̃ gɔ̏̃ɔ, 55 ɔ̃ wà bàalὲ gὲ
bùsupi kὲɛlɛ, wà gyãeɔ sὲlɛ ń mákɛlɛo, gu pɔ́ wa mà
a kuu píi wȉɔ mɔoὲ. 56 Gua pɔ́ à gὲu píi, zɔ̃ɛwiaɔ ge

‡ **6:43** 2Kia 4.42-44

mɛɛwiaɔ ge bualoũɔ, wɔ̏ mɔɛ̀ ń gyãeɔɛ, wɔ̏ ń kálɛ
gãaɛ, ɔ̃ wȉ wabikɛwà aà to aa ɔkã baa aà ula lɛ́wa.
Ɔ gbɛ̃́ pɔ́ ɔkȁwàɔ ȉ gbấgbã píi.

7

Fɛlɛkaayã
(Mat 15.1-9)

1 Falisiɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛde pɔ́ aa bɔ̀
Yelusalɛũeɔ mɔ̀ Yesu kɔ̋i. 2 Aa è aà ȉwaeɔ lɛ́ pɔble
ɔpia ń gbãbɔ'io sai. 3 Asa Falisiɔ ń Yudaɔ píi aa
ń deziɔ fɛlɛkaayã kũaɛ, aali pɔble ɔpia ń gbãbɔ'io
saio. 4 Aali su ń ɛlɛo aa pɔblè zu'osaio. Aa fɛlɛkaayã
pãleɔ kũa dasi. Beewa aaȉ gbãbɔ imibɔɔ ń taɔ ń
ooɔnɛ. 5 Ɔ Falisiɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdepiɔ Yesu là
aa mɛ̀: Bɔ́yãi n ȉwaɔ líɔ wá deziɔ fɛlɛkaayã kũao ni?
Aaȉ pɔble ɔpia ń gbãbɔ'io saiɛ. 6 Yesu wèmá à mɛ̀:
Á mɔafilideɔ, Isaia dɔ̀aa á yã'ò wásawasa, lá a kɛ̏
láuwa à mɛ̀:
Buipi ȉ ma kpɛla ń lɛ́oɛ,
an sɔ̃ kua lɔo.*
7 Aaȉ ma sísi pãɛ,
gbɛ̃nazȉna ikoyãɔ ɔ̃ aaȉ danɛ́.
8 A pãkpà Lua ikoyãi, ɔ̃ á gbɛ̃nazȉna fɛlɛkaayã
kũa. 9 Ɔ Yesu ònɛ́ lɔ: Á pãa Lua yấa kɛ́ à e àɔ á
fɛlɛkaayã kũa maan wea? 10 Mɔizi mɛ̀ àli misiilɛ á
de ń á daoɛ.† A mɛ̀ lɔ, gbɛ̃́ pɔ́ a de ge a da kpɛbɔ̀, wà
ade dɛ.‡ 11 Ápiɔ sɔ̃ i mɛ tó gbɛ̃́ ò a de ge a daɛ pɔ́ pɔ́ á
vȉ à dɔońlɛá Kɔɔbaniɛ, 12 a zɛvȉ à a de ń a dao kpɛlaò
lɔo. (Kɔɔbani bee mɛ̀, à Lua gbà.) 13 Beewa i Lua yấ

* 7:6 Isa 29.13 † 7:10 Bɔa 20.12 ‡ 7:10 Bɔa 21.17

bãdɛ á fɛlɛkaayã pɔ́ i dadanɛ́ yấi. Yấ bee taaɔ ɔ̃ i kɛ
dasi.

Yấ pɔ́ ȉ to wà gbãlɛ
(Mat 15.10-20)

14 Ɔ Yesu ɛ̀a bíla laai sȉsi à mɛ̀: Ȁ swấkpa à ma
yãma, ápii. 15 Pɔe ku kɛ́ à gɛ̃ gbɛ̃́ guu à to aà gbãlɛo.
Pɔ́ pɔ́ bɔ̀ gbɛ̃́ guu ɔ̃mɛ ȉ to aà gbãlɛ. 16 Gbɛ̃́ pɔ́ nɔ̀sɛ vȉ
aà yấpi ma.
17 Kɛ́ à bíla tò we, à tà bɛ, ɔ̃ aà ȉwaɔ yấpi mi
gbɛ̀awà. 18 A ònɛ́: Ȁpiɔ, i ɔ̃nɔkũ sɔ̃oa? Kɛ́ pɔe ku
à gɛ̃ gbɛ̃́ guu à to ade gbãlɛo, á dɔ̃o lé? 19 Pɔ́pi lí
gɛ̃ aà sɔ̃ guuo, sema aà gbɛɛu, ɔ̃ ȉ a bȉikpɛkɛ. (Màa
Yesu gbãbɔ̀ blɛ píiɛ.) 20 Ɔ à mɛ̀: Yấ pɔ́ ȉ bɔ gbɛ̃́ guu
mɛ́ ȉ to ade gbãlɛ. 21 Za gbɛ̃nazȉna sɔ̃ guu ɔ̃ làasoo
vãi ȉ bɔu: Káaluakaa, kpấi'oa, gbɛ̃dɛa, 22 gbãsȉkɛa,
bȉi, nɔ̀sɛvãi, mɔafili, wisaiyã, wɛbɔbɔa pɔ́i, gbɛ̃́sɔ̃sɔ̃a,
makamaka ń mȉsaiyão. 23 Yãvãipiɔ ȉ bɔ gbɛ̃nazȉna
sɔ̃ guuɛ píi, ɔ̃ ȉ to aà gbãlɛ.

Buipãle nɔɛ wabikɛa
(Mat 15.21-28)

24 Yesu bɔ̀ we à gɛ̀ Tii bùsuu, ɔ̃ à pȉla uaeu. A
ye wà a dɔ̃o, ãma ȉli e ùlɛo. 25 Nɔɛ pɔ́ a nɛnɔɛna
tấa vȉ Yesu bao mà gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ à mɔ̀ wùlɛ aà gbázȉ.
26 Nɔɛpiá buipãleɛ, wà aà ȉ Silifinisi bùsuuɛ. A
wabikɛ̀ Yesuwa aà tấa goɛ a nɛ́wa. 27 Ɔ Yesu òɛ̀: To
wà blɛ kpá nɛ́ɔwa gȉa, asa a maa wà nɛ́ɔ blɛ sɛ wà
zu gbɛ̃ɔnɛo. 28 Ɔ nɔɛpi a zãsȉwà à mɛ̀: Dii, baa gbɛ̃
pɔ́ wúlɛańziɔ ȉ nɛ́ɔ blɛ kasonaɔ pɛɛlɛɛ. 29 Yesu òɛ̀: N
yãwea maa yấi, tá, n nɛ́ tấa gòwà. 30 Kɛ́ à kà bɛ, à a
nɛ́ è wúlɛa pɛwa, tấapi gòwà sȉana.

Swɑ̃do gbɑ́gbɑ̃a

31 Ɔ Yesu fɛ̀lɛ Tii bùsuu à gɛ̀ Sidɔ̃, ɔ̃ à bɔ̀lɛ ń
Wɛ̃́lɛmɛnkwi bùsuo e à gɛ̀ kà Galile ísidai. 32 Ɔ
wà mɔ̀ɛ̀ ń swɑ̃do pɔ́ yɑ̃'o zȉ'ũaànɔo, wà wabikɛ̀wà
aà ɔnawà. 33 Yesu bɔ̀aànɔ bíla guu ḿpla, à ɔtona
pɛ̀pɛ aà swɑ̃́u. Kɛ́ à lɛ́'i kɛ̀ a ɔwa, ɔ̃ à kɑ̃̀ aà lɛ́nawa.
34 A wɛsɛ̀ musu à wè fɛ̃ɛɛ, ɔ̃ a ò̀ɛ̀: Ɛfata. (Bee mɛ̀
wɛ̃.) 35 Wegɔ̃ɔ gɔ̃ɛpi swɑ̃́ wɛ̃̀, aà lɛ́na gòlɛ, ɔ̃ à yɑ̃'ò
wásawasa. 36 Yesu ò gbɛ̃́ɔnɛ aasu o gbɛ̃e mao, ɑ̃ma
aa gɛ̀ lɛ́ a kpàwakɛnɛ́ maamaa dɛ lá à gȉnɛ́la. 37 Yɑ̃́pi
dȉmá maamaa à kɛ̀ zài, ɔ̃ aa mɛ̀: Aà yɑ̃́pii kɛa ȉɔ
maaɛ. I to baa swɑ̃doɔ yɑ̃ma, mɛ́ ȉ to lɛ́nanaalɛadeɔ
yɑ̃'o.

8

Blɛkpaa bȉlawa plaade
(Mat 15.32-39)

1 I gɛ̃gɛ̃o bíla ɛ̀a kɑ̃̀aaaàzi lɔ. Aa pɔbleae vȉ lɔo, ɔ̃
Yesu a ȉwaɔ sȉsi a òné: 2 Gbɛ̃́piɔ kèmɛɛ wɛ̃naũ, asa
a gɔɔ àaɔ̃n la kɛ́ aa kumanɔ, aa pɔe vȉ aa ble lɔo.
3 Tó ma ń gbáɛ aa ta bɛ ń nɔanao, an yɛ̃̀ɛɛ a láa zɛ́
guuɛ, asa an gbɛ̃eɔ bɔkȉi zɑ̃̀ɛ. 4 Ɔ aà ȉwaɔ aà là aa
mɛ̀: Mákȉi wa blɛ eu sɛ̃gbɑ̃u la à gbɛ̃́piɔ kɑ̃i? 5 Ɔ Yesu
ń lá à mɛ̀: Pɛ̃ɛ mɛ̀n ũma á vȉi? Aa mɛ̀: Mɛ̀n soplaɛ.
6 Ɔ a ò bílaɛ aa zɔ̃lɛ tɔɔlɛ. Ɔ à pɛ̃ɛ mɛ̀n soplapi sɛ̀ à
sáaukpà, a ɛ̀'ɛ kpà a ȉwaɔwa aa kpaalɛ bílaɛ, ɔ̃ aa
kpaalɛ̀nɛ́. 7 Aa kpɔ̀ nɛ́naɔ vȉ yɔɔ lɔ. Kɛ́ à báaadàu, a
ònɛ́ aa ɛa bee kpaalɛnɛ́ lɔ. 8 Ɔ aa blè aa kɑ̃̀, ɔ̃ wà a
miɔna pɔ́ gɔ̃̀ɔ sɛ̀lɛ sɔ̀ sopla. 9 Gbɛ̃́piɔ kà ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ
síiɔ̃ (4.000) taawa. Kɛ́ Yesu ń gbáɛ, 10 ɔ̃ à gɛ̃̀ gó'ilɛna
guu ń a ȉwaɔ, aa gɛ̀ Damanuta bùsuu.

Falisiɔ seelagbɛaa
(Mat 16.1-12)

11 Ɔ Falisiɔ mɔ̀ lɛ́ lɛkpaakɛaànɔ, aalɛ líkpalɛwà,
aalɛ wɛɛlɛ aà seelakɛnɛ́ ń Lua gbãao. 12 Ɔ à wè fɛ̀ɛɛ
à mɛ̀: Bɔ́yãi gbãgbɛ̃ɔ lɛ́ seela wɛɛlɛai? Sı̏ana málɛ
oɛ́, má seelae kɛ gbãgbɛ̃ɔnɛo. 13 Ɔ à ń tó we, à ɛ̀a gɛ̏
gó'ilɛna guu à tà baale.

14 A sȁ aà ı̏waɔgu aa pɛ̃ɛ kȕsũa sɛ́. Pɛ̃ɛ mɛ̀ndo mɛ́
gɔ̏nɛ́ gó guu. 15 Ɔ Yesu lɛdàmá à mɛ̀: Aɔ kú ń laaio.
A laaika Falisiɔ ń Elodiɔ pɛ̃ɛsɛ'ɛsɛi. 16 Ɔ aalɛ okɔ̃ɛ aa
mɛ̀: Kɛ́ wá pɛ̃ɛ vı̏o yã́i a òi màa. 17 Yesu dɔ̏má, ɔ̃ à ń
lá à mɛ̀: Bɔ́yãi álɛ o kɛ́ á pɛ̃ɛ vı̏o yã́iɛi? E tia á wɛ́ i kɛ̃
á dɔ̏oa? A nɔ̀sɛ vı̏oa? 18 A wɛ́ vı̏, ili gu'eoa? A swã́
vı̏, ili yãmaoa? Yãe lí dɔáguoa?* 19 Kɛ́ ma pɛ̃ɛ mɛ̀n
sɔo ɛ̀'ɛ má kpà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ sɔoɔwa (5.000),
a a miɔna sɛ̀lɛ gbí ũma ni? Aa wèwà aa mɛ̀: Gbí
kuɛplaɛ.† 20 Yesu ɛ̀a ń lá à mɛ̀: Kɛ́ ma pɛ̃ɛ mɛ̀n sopla
ɛ̀'ɛ má kpà gbɛ̃ɔn ɔ̀aasɔsɔo lɛɛ síiɔ̃ɔwa (4.000), a a
miɔna sɛ̀lɛ sɔ ũma ni? Aa wèwà aa mɛ̀: Sɔ̀ soplaɛ.‡
21 Ɔ a ònɛ́: E tia á wɛ́ i kɛ̃oa?

Bɛsaida vı̏a gbã́gbãa

22 Kɛ́ aa kà Bɛsaida, ɔ̃ wà mɔ̀ɛ̀ ń vı̏ao, wà
wabikɛ̀wà aà ɔkã́wà. 23 Ɔ à vı̏api kȕ a ɔwa, à bɔ̀aànɔ
wɛ̃́nkpɛ. A lɛ́'i kɛ̀ aà wɛ́wa à ɔnàwà, ɔ̃ à aà là à mɛ̀:
Nlɛ gu'ea? 24 Ɔ gɔ̃ɛpi wɛsɛ̀ musu à mɛ̀: Málɛ gbɛ̃́ɔ e,
aa dɛ lán líɔ mɛ́ lɛ́ táa'o'owa. 25 Ɔ Yesu ɛ̀a ɔnà aà
wɛ́wa lɔ. Kɛ́ gɔ̃ɛpi wɛbı̏i, ɔ̃ aà wɛ́ wɛ̀, àlɛ pɔ́pii e sa
wásawasa. 26 Ɔ Yesu aà gbàɛ bɛ à mɛ̀: Nsu bɔlɛ wɛ̃́lɛ
guuo.

---

* **8:18** Zel 5.21, Eze 12.2 † **8:19** Maa 6.43 ‡ **8:20** Maa 8.8

Piɛɛ Yesu Mɛsiikɛ oa
(Mat 16.13-23, Luk 9.18-22)

27 Kɛ́ Yesu lɛ́ gɛ́ ń a ȉwaɔ Sezale Filipi bùsu zɔ̃ɛwiaɔ
guu, ɔ̃ à a ȉwaɔ là zɛ́ guu à mɛ̀: Dé wàlɛ o má dɛ a ũi?
28 Aa wèwà aa mɛ̀: Gbɛ̃eɔ ȉ mɛ Zãa Da'ilɛnaɛ, gbɛ̃eɔ
ȉ mɛ Ɛlia. Wȉ ɛa mɛ lɔ ãnabi yãaen n ũ.§ 29 Ɔ à ń lá
à mɛ̀: Ãpiɔ sɔ̃, dé i mɛ má dɛ a ũi? Piɛɛ wèwà à mɛ̀:
Mɛsiin n ũ. 30 Ɔ Yesu ń lɛpàpa aasu o gbɛ̃e mao.
31 Ɔ à nà yãdaanɛ́wa à mɛ̀: Sema Gbɛ̃nazȉn
Nɛ́ taasikɛ maamaa, gbɛ̃zɔ̃ɔ ń sa'onkiaɔ ń Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔ giaàzi, wi aà dɛ, a gɔɔ àaɔ̃de zȉ́ i vu.
32 Ã yɑ̃́pi ònɛ́ wásawasaɛ, ɔ̃ Piɛɛ gɛ̀aànɔ gusaɛ, àlɛ
giɛ̀. 33 Kɛ́ Yesu lȉli à a ȉwaɔ gwà, ɔ̃ à gȉ Piɛɛɛ à mɛ̀:
Gomɛɛ we Setãu! Lua làasoo lɛ́ dɔaanɛo, sema
gbɛ̃nazȉna pɔ́.

Yesu lia
(Mat 16.24-17.13, Luk 9.23-36)

34 Bee gbɛa Yesu bíla laai sȉsi ń a ȉwaɔ, a ònɛ́: Tó
gbɛ̃́ ye kɛ ma ȉwa ũ, aà gi azȉa wɛ̃nii, i a lipãakɔ̃a
sɛ́, i tɛmazi. 35 Gbɛ̃́ pɔ́ ye àɔ a wɛ̃ni kũa, a kua a
wɛ̃nipiwaɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ gȉ a wɛ̃nii ma yɑ̃́i ń ma baona
yɑ̃́o lɔ, ade mɛ́ aɔ ku. 36 Tó gbɛ̃́ gɔ̃̀ dṹnia bṹu vȉ mɛ́ à
kùa ziawa, bɔ́ ài bee vȉi? 37 Bɔ́ gbɛ̃́ a ɦabooò à zia'ei?
38 Tó gbɛ̃́ zɛamanɔ ge ń ma yɑ̃́ɔ widɛ̀ gbãgbɛ̃ duunde
luanaaikɛnsaiɔ guu, Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ a zɛaaànɔ widɛ
sɔ̃ɛ, gɔɔ pɔ́ a mɔ a Mae gawi guu ń a malaikaɔ.

9

1 Ɔ a ònɛ́: Sȉana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ kú laeɔ ga kía pɔ́
Lua kpà mɔa ń gbãao esaio.

§ **8:28** Maa 6.14-15

2 Gɔɔ soolo gbɛa Yesu Piɛɛ ń Zaakio ń Zãao sɛ̀
à dɛ̀dɛńnɔ gbɛ̀sȉsȉ lɛsȉwa ńtɛ̃ɛ. Ɔ à lȉ ń wáa, 3 aà
pɔkasaɔ lɛ́ tɛkɛ púntaitai. Gbɛ̃e ku dṹnia guu kɛ́ a
fɔ̃ pɔ́ pí à puakũ màao. 4 Bee kpɛ Ɛlia ń Mɔizio bɔ̀
mɔ̀má, aalɛ yã'o ń Yesuo. 5 Ɔ Piɛɛ ò Yesuɛ: Dii, wá
kua la maaɛ. Wà lákpɛ dɔ mɛ̀n àaɔ̃, n pɔ́ do, Mɔizi pɔ́
do, Ɛlia pɔ́ do. 6 A dɔ̃ lá álɛ oo, asa vȉa ń kṹ maamaaɛ.
7 Luabɛpuana pȉla kùńla, ɔ̃ aa lɔɔe mà a guu à mɛ̀:
Gbɛ̃́ɛ beeá ma Nɛ́ mɛ̀ndona yenzideɛ, à aà yãma.*
8 Kã́ndo gɔ̃̀ɔ kɛ́ aa gugwàgwa, aai gbɛ̃e e lɔo, sema
Yesu ado.
9 Kɛ́ aalɛ pila gbɛ̀sȉsȉpiwa, ɔ̃ Yesu òńɛ́ aasu yã́
pɔ́ aa èpi o gbɛ̃e mao e Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ gɛ bɔò gau.
10 Aa yã́pi kũa, ń beeo aalɛ kɔ̃ lala aa mɛ̀: Bɔa gau
yã́ bee dɛa ni? 11 Ɔ aa aà là aa mɛ̀: Bɔ́yãi Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔ ȉ o Ɛlia mɛ́ a dɔaa mɔi?† 12 A wèmá
à mɛ̀: Ɛlia a dɔaa mɔ́, i yã́pii kɛkɛ zɛ́zɛ, ãma kɛ́ a
kɛ̃a láu wà mɛ̀ wa saka Gbɛ̃nazȉn Nɛ́gu, i taasikɛ
maamaa sɔ̃ bɛ?‡ 13 Málɛ oɛ́, Ɛlia mɔ̀ kɔ̀, ɔ̃ wà ń pɔeã
dàɛ̀ lá wà aà yã'ò taalauwa.

Yesu nɛgɔ̃ɛ tã́ade gbã́gbãa (Mat 17.14-23, Luk 9.37-45)

14 Kɛ́ aa sù ń gbɛ̃́ kȉniɔwa, aa è bíla liaańzi mɛ́
Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ lɛ́ lɛkpaakɛńnɔ. 15 Kɛ́ bíla Yesu
è, aà yã́ bɔ̀ ń saɛ, ɔ̃ aa bàalɛ̀ gɛ̀ fɔkpàwà gɔ̃̀ɔ ḿpii. 16 Ɔ
à a ȉwaɔ là à mɛ̀: Bɔ́ lɛkpaa álɛ kɛńnɔi? 17 Ɔ gbɛ̃́ pɔ́
kú zã guue wèwà à mɛ̀: Dii, ma mɔnɛ ń ma nɛ́oɛ,
tã́a mɛ́ aà lɛ́na nàalɛ. 18 Tó à dɛ̀dɛwà, ȉ aà nɛ zȉ́lɛɛ, ɔ̃
ȉɔ lɛ́'ifula bɔlɛ, ȉɔ swaalɔlɔkɔ̃wa, ȉ gbã́gbã tèlele. Ma

* 9:7 Maa 1.11, Iko 18.15 † 9:11 Mal 4.5 ‡ 9:12 Isa 53.1-12, Soũ 22.1-18

mɔò n ȉwaɔnɛ aa tã́api go, ɔ̃ aa fùa. 19 Ɔ Yesu ònɛ́:
Gbãgbɛ̃ luanaaikɛnsaiɔ, máɔ kúánɔ e bɔɛ ni? Máɔ
mɛnakɛánɔ e bɔɛ ni? Â mɔmɛɛ ń nɛ́pio la.

20 Kɛ́ wà mɔ̀oɛ̀, kɛ́ tã́api Yesu è gɔ̃̀ɔ, ɔ̃ à nɛ́pi zȉ̃azȉ̃a à
aà pã̀lɛ zȉ̃́lɛ kpɛ̃̀baũ. Ɔ àlɛ gbeembo, àlɛ lɛ́'ifula bɔlɛ.
21 Yesu nɛ́pi mae là à mɛ̀: Â aà lè màa za bɔɛ ni? A
wèwà à mɛ̀: Za aà nɛ́fɛ̃nɛn zȉ̃́ɛ. 22 Iɔ aà zu tɛ́ ń íɔ
guu mɔ̀ɔmɔɔɛ, ȉɔ ye aà dɛɛ. Tó ńyɔ̃ fɔ̃ ǹ pɔe kɛ, wá
wɛ̃nagwa, ní dɔwálɛ. 23 Yesu ò̀ɛ̀: N mɛ̀ tó má fɔ̃ɛ lò?
Yã́pii zɛvȉ̃ gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma náaikɛɛ. 24 Ɔ nɛ́pi mae ò gɔ̃̀ɔ:
Má n náai vȉ̃. N̂ n náai pɔ́ lɛ́ kɛ̃́sãa kã́fȉ̃mɛɛ. 25 Kɛ́
Yesu è bíla lɛ́ naɛmá, à gȉ tã́apiɛ à mɛ̀: Tã́a swãdo,
málɛ onɛ, go nɛ́piwa. N̂su ɛa suwà lɔo. 26 Ɔ tã́api
wiilɛ̀ à aà zȉa pãsȉ̃pãsȉ̃, ɔ̃ à gòwà. Nɛ́pi gɔ̃̀ lán gɛwa,
ɔ̃ gbɛ̃́ daside mɛ̀ à gàɛ. 27 Ɔ Yesu aà kũ̀ a ɔwa à aà
fɛ̀lɛ, ɔ̃ à gɔ̃̀ zɛa.

28 Kɛ́ Yesu gɛ̃̀ ua, zȉ̃loe kúńnɔ lɔo, ɔ̃ aà ȉwaɔ aà là
aa mɛ̀: Bɔ́yãi wa fua tã́api goi? 29 Ɔ a wèmá à mɛ̀:
Wabikɛa ado mɛ́ ȉ fɔ̃ tã́a bee taa go.

30 Kɛ́ aa bɔ̀ we, ɔ̃ aa pã̀ Galilea. Yesu ye wàɔ a
kúkȉ̃i dɔ̃o, 31 asa àlɛ yãdada a ȉwaɔnɛɛ. A ònɛ́: Wa
Gbɛ̃nazȉ̃n Nɛ́ kpámá, wi aà dɛ, i vu a gɔɔ àaɔ̃dezȉ̃.
32 Aai aà yã́pi midɔ̃o, mɛ́ aa yã́pi laawà vȉ̃akɛ̀.

Tɛa Yesuzi lán nɛ́ɔwa
(Mat 18.1-9, Luk 9.46-50)

33 Ɔ aa kà Kapɛnaũ. Gɔɔ pɔ́ a ku bɛ, à a ȉwaɔ là à
mɛ̀: Bɔ́ lɛkpaa álɛ kɛ zɛ́ guui? 34 Aa nȉ kpã̀uu, asa
zɛ́ guu aalɛ lɛkpaakɛ dɛnla yã́ musuɛ. 35 Ɔ à zɔ̃̀lɛ à
gbɛ̃ɔn kuɛplapiɔ kã̀aa à mɛ̀: Tó gbɛ̃́ ye kɛ mide ũ,
aàɔ kɛ̃́sãa gbɛ̃́piizi, i kɛ an baade píi dɔnlɛde ũ. 36 Â

nɛ́ sɛ zɛ̀ ń aɛ, ɔ̃ à aà sɛ kpà a kùɛ a ònɛ́: 37 Gbɛ̃́ pɔ́ nɛ́ɛ
beeɔ do dȉlɛ ma ȉwakɛ yɑ̃́i, ade ma dilɛɛ. Gbɛ̃́ pɔ́ ma
dilɛ sɔ̃ i ma dilɛ madoo, à gbɛ̃́ pɔ́ ma zȉ dȉlɛ sɔ̃ɛ.
38 Ɔ Zɑ̃a òɛ̀: Dii, wa gbɛ̃e è, àlɛ tɑ̃́ago ń n tɔ́o, ɔ̃ wá
ye giɛ̀, asa wá gbɛ̃́ no. 39 Ɔ Yesu mɛ̀: Ɑ́su giɛ̀o, asa
gbɛ̃e a fɔ̃ dabudabukɛ ń ma tɔ́o, a ɛa ma tɔbɛ̃ɛsi gɔ̃̀ɔo.
40 Gbɛ̃́ pɔ́ i íbɛlɛsɛwanɔo, wá bàakpɛɛɛ. 41 Sȉana
málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ á gbá imia á dɛa Kilisi pɔ́ ũ yɑ̃́i, ade
a kua a aseawao.
42 Tó gbɛ̃́ tò nɛ́ pɔ́ lɛ́ ma náaikɛɛ́ɔ do fù, a maa yɑ̃a
ń adeo wà wísilɔgbɛ gbɛ̃̀nɛ dɔ aà nɔɛɛ, wi aà zu ísiu.
43-44 Tó n ɔ mɛ́ ȉ to ǹ fu, zɔ̃. Gɛ̃a àizɑ̃na guu kɔ̃̀ɔ ũ maa
dɛ n taa tɛ́ gasai guu ń ɔ mɛ̀n plaola. 45-46 Tó n gbá
mɛ́ ȉ to ǹ fu, zɔ̃. Gɛ̃a àizɑ̃na guu ɛɛ ũ maa dɛ wà n
zu tɛ́ guu ń gbá mɛ̀n plaola. 47 Tó n wɛ́ mɛ́ ȉ to ǹ fu,
bɔ. Gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kȉ́i guu wɛdode ũ maa dɛ
wà n zu tɛ́ guu ń wɛ́ mɛ̀n plaola. 48 Wekȉi an kɔ̀ɔbii
lí láao, mɛ́ a tɛ́ lí gao.§
49 Wa tɛmɔ baadeɛ an kɛkɛa ń wisio ũ.* 50 Wisiá
pɔ́ naɛ. N beeo tó wisi í na tà, kpelewa wa kɛ à nakũ
lɔi? A to wisi àɔ kú á guu, íɔ na ń kɔ̃o.

10

Nɔyaa (Mat 19.1-12)

1 Ɔ Yesu bɔ̀ we à gɛ̀ Yude bùsuu e Yuudɛ̃ baale.
Bíla ɛ̀a kɑ̃̀aaaàzi we, ɔ̃ à yɑ̃dànɛ́ lá ȉɔ kɛwa. 2 Falisieɔ
mɔ̀ líkpalɛiwà, ɔ̃ aa aà là aa mɛ̀: Gɔ̃ɛ zɛvȉ à a na
yáa? 3 A wèmá à mɛ̀: Mɔizi dȉlɛɛ́ kpelewa ni? 4 Aa

§ **9:48** Isa 66.24 * **9:49** Lev 2.13

mɛ̀: Mɔizi gɔ̃ɛ gbà zɛ́ aàli gínzila kɛ̃́, aàli a na yaȍɛ.*
5 Ɔ Yesu ònɛ́: A̋ swɑ̃́gbɑ̃a yɑ̃́i Mɔizi bee dȉlɛiɛ́. 6 Za
dṹnia daalɛgɔɔ Lua gɔ̃ɛ kɛ̀ ń nɔɛoɛ.† 7 Ayɑ̃mɛto gɔ̃ɛ
ȉ go a de ń a daowa, ȉ na a nawa, 8 ɔ̃ aaȉ gɔ̃ lán
sàwakula ń gbalaowa.‡ Beewa aa ku dodo lɔo, aa
gɔ̃̀ mɛdoṹɛ. 9 A yɑ̃́i gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń nákɔ̃waɔ, gbɛ̃e su ń
kɛ̃aao. 10 Kɛ́ Yesu tà bɛ, aà ȉwaɔ aà là yɑ̃́pi mii. 11 Ɔ
a ònɛ́: Gbɛ̃́ pɔ́ a na yà à a pɑ̃le sɛ̀ gbɑ̃sȉkɛ̀ a nɔ sɛ̃́ia
yɑ̃́ musun we. 12 Nɔɛ pɔ́ gȉ a zɑ̃́zi à zɑ̃́ pɑ̃le kɛ̀ sɔ̃, à
gbɑ̃sȉkɛ̀n we.

Yesu bɑ́aadaa nɛ́ɔgu
(Mat 19.13-15, Luk 18.15-17)

13 Wàlɛ mɔ́ Yesuɛ ń nɛ́ɔ aà ɔnamá, ɔ̃ aà ȉwaɔ gȉnɛ́.
14 Kɛ́ Yesu è màa, aà pɔ pà a ònɛ́: Â to nɛ́ɔ mɔ ma
kɩ̃́i, ásu gínɛ́o, asa kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɩ̃́iá gbɛ̃́ bee taaɔ
pɔ́ɛ. 15 Sȉana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ i kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kɩ̃́i
sí lán nɛ́wao a gɛ̃uo. 16 Ɔ a nɛ́ɔ sɛ kpàkpa a kȕɛ, à
ɔnànamá à bɑ́aadàńgu.

Ɔde
(Mat 19.16-30, Luk 18.18-30)

17 Kɛ́ Yesu dàzɛu àlɛ gɛ́, ɔ̃ gɔ̃ɛe bàalɛ̀ mɔ̀ kȕlɛ aà
aɛ, à aà là à mɛ̀: Mɛtulu maa, kpelewa má kɛ mà
àizɑ̃na ei? 18 Ɔ Yesu ȍɛ̀: Âkɛa ń òmɛɛ má maai?
Gbɛ̃e maao, sé Lua ado. 19 N̏ ikoyɑ̃ɔ dɔ̃: N̏suli
gbɛ̃dɛo, ńsuli wúlɛ ń gbɛ̃pɑ̃le nɔoo, ńsuli kpɑ̃́i'oo,
ńsuli yɑ̃dɔ n gbɛ̃́deewao, ńsuli gbɛ̃bleo, nȉli n de ń
n dao kpɛla.§ 20 Ɔ à mɛ̀: Mɛtulu, za ma nɛ́fɛ̃nɛngɔɔ
má yɑ̃́ beeɔ kũa píiɛ. 21 Ɔ Yesu aà gwà ń yenzi wɛ́o

---

* **10:4** Iko 24.1-4 † **10:6** Daa 1.27 ‡ **10:8** Daa 2.24 § **10:19**
Bɔa 20.12-16

a òὲ: Yá̃ gɔ̃̀nɛ mὲndo. Gɛ ǹ pɔ́ pɔ́ ń vĩ̀ɔ yía píi, ní a ɔ̃a
kpá taasideɔwa, ní mɔ tɛmazi, ńyɔ̃ɔ àizɛɛ vĩ̀ luabɛ.
22 Ɔ gɔ̃ɛpi oosĩ̀si yá̃pi yá̃i, à tà ń pɔsiao, kɛ́ aà àizɛɛɔ
dasi yá̃i. 23 Ɔ Yesu wɛpà̃ a ĩ̀waɔla a òné: Aizɛɛde gɛ̃a
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́iu zĩ̀'ũ. 24 Yá̃pi bɔ̀ aà ĩ̀waɔ saɛ, ɔ̃
Yesu ὲa òné: Gbɛ̃́ɔ, gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́i guu zĩ̀'ũ
fá! 25 Yiongo gɛ̃a abaawɛu àa dɛ ɔde gɛ̃a kpala pɔ́ bɔ̀
Lua kĩ́iula. 26 Ɔ yá̃pi aà ĩ̀waɔ kũ̀ gbãa, aalɛ okɔ̃ɛ aa
mὲ: Tó màaɛ, démɛ a bɔi? 27 Yesu ń gwá soee à mὲ:
Gbɛ̃nazĩ̀na a fɔ̃o, ãma Lua a fɔ̃ wá bɔ, asa Lua apii
gbãa vĩ̀ɛ.

28 Ɔ Piɛɛ òὲ: Wápiɔ sɔ̃ bɛ? Wa pɔ́pii tò wa bɔ tɛnziɛ.
29 Yesu mὲ: Sĩ̀ana málɛ oɛ́, gbɛ̃́ pɔ́ a bɛ tò we ge a vĩ̀iɔ
ge a dãunaɔ ge a da ge a mae ge a nɛ́ɔ ge a bua ma
yá̃i ń ma baona yá̃o, 30 ade a ɛa bɛɔ ń vĩ̀iɔ ń dãunaɔ
ń daɔ ń nɛ́ɔ ń buaɔ e lɛɛ basɔo dṹniaɛ bee guu ń
ĩ̀adamao lɔ, i àizãna e dṹnia pɔ́ a mɔ guu. 31 Dasi
pɔ́ dɔaaaɔ gɔ̃ zá̃ mɛ́ dasi pɔ́ tɛ́ zá̃ɔ gɔ̃ dɔaaa.

Yesu a gaa ń a vuao yã'oa
(Mat 20.17-19, Luk 18.31-34)

32 Aa ὲa dàzɛu, aalɛ gɛ́ Yelusalɛũ. Yesu dɔaaa
a ĩ̀waɔnɛ, ɔ̃ yá̃pi bɔ̀ ń saɛ, mɛ́ vĩ̀a gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ aà
kpɛɔ kũ̀. Ɔ Yesu lĩ̀lɛ ń a ĩ̀wa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ, à
ὲa yá̃ pɔ́ a su a le òné lɔ 33 à mὲ: A̋ ma! Wálɛ
gɛ́ Yelusalɛũɛ. Wa Gbɛ̃nazĩ̀n Nɛ́ kpá sa'onkiaɔ ń
Mɔizi ikoyãdanɛdeɔwa, aai yãdaaàla, aai aà kpa
luayãdɔ̃nsaiɔwa aa aà dɛ. 34 Aa aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ, aa
lɛ́'ikakawà, aa aà gbɛ̃ ń flàalao, aai aà dɛ, a gɔɔ
àaɔ̃de zĩ́ i vu.

Zaaki ń Zãao wabikɛa (Mat 20.20-28)

35 Ɔ Zebedee nɛ́ɔ Zaaki ń Zãao sɔ̃̀ Yesuzi aa òɛ̀:
Mɛtulu, wá ye ǹ yã́ pɔ́ wálɛ a wabikɛma kɛwɛ̃ɛ. 36 Ɔ
à ń lá à mɛ̀: Bɔ́ á ye mà kɛɛ́i? 37 Aa wèwà aa mɛ̀:
Wá gba zɛ́ wà zɔ̃lɛnnɔ ń kpala guu, gbɛ̃do n ɔplaai,
gbɛ̃do zɛɛi. 38 Yesu ònɛ́: Á yã́ pɔ́ álɛ a wabikɛa dɔ̃o.
Taasi kɛɛona pɔ́ má a imi, á fɔ̃ mia? Ga pɔ́ má siu, á
fɔ̃ siua? 39 Aa wèwà aa mɛ̀: Wá fɔ̃́. Ɔ Yesu ònɛ́: Ĩ pɔ́
má mi, á mi, mɛ́ ga pɔ́ má siu, á siu, 40 ãma zɔ̃lɛa ma
ɔplaai ge zɛɛiá ma yã́ no. Gbɛ̃́ pɔ́ Lua kɛ̀kɛnɛ́ɔ pɔ́ɛ.
41 Kɛ́ ĩ̀wa gbɛ̃ɔn kwi kĩ̀niɔ yã́pi mà, an pɔ pà Zaaki
ń Zãaozi. 42 Ɔ Yesu ń kãaa a ònɛ́: Á dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ pɔ́ wàlɛ
ń gwa bùsu gbɛ̃zɔ̃ɔ ũɔ ĩ̀ gbãable ń gbɛ̃́ɔwaɛ. Màa
gbãadeɔ ĩ̀ kiblemá lɔ. 43 Áma a dɛánɔ màao. Á guu
gbɛ̃́ pɔ́ ye gɔ̃ gbɛ̃zɔ̃ɔ ũ, aà kɛ á dɔnlɛde ũ. 44 Màaɛ lɔ
gbɛ̃́ pɔ́ ye gɔ̃ á dɔaana ũ, aà kɛ ápii zɔ̀blena ũ.* 45 Asa
Gbɛ̃nazĩ̀n Nɛ́ i mɔ wà dɔnlɛkɛɛ yã́io, à mɔ̀ dɔnlɛkɛi
gbɛ̃́ɔnɛɛ, i gi a wɛ̃nii kɛ́ à e gbɛ̃́ɔ bo dasi yã́i.

Vĩ̀a baakɛna gbã́gbãa (Mat 20.29-34, Luk 18.35-43)

46 Aa kà Yeliko. Lá Yesu lɛ́ bɔ we ń a ĩ̀waɔ ń bílao,
vĩ̀a baakɛna Timɛ nɛ́ Baatimɛ zɔ̃lɛa zɛ́ lɛ. 47 Kɛ́ a mà
Yesu Nazalɛti mɛ́ lɛ́ gɛ̃, ɔ̃ à nà lɛ́ gbãa zuawa à mɛ̀:
Davidi Bui Yesu, ma wɛ̃nagwa! 48 Ɔ dasilɛ giɛ̀, aalɛ
mɛ aà nílɛ. Ɔ aà lɛzua gbãa kã̀fĩ à mɛ̀: Davidi Bui,
ma wɛ̃nagwa. 49 Yesu zɛ̀ à mɛ̀: A aà sísi. Ɔ wà vĩ̀api
sĩ̀si wa òɛ̀: Sɔ̃dilɛ fɛlɛ. Alɛ n sisi. 50 Ɔ vĩ̀api a zwãa
wòlo à vĩ̀ pɛ̀lɛ à mɔ̀ Yesu kĩ́i. 51 Ɔ Yesu aà là à mɛ̀: Bɔ́

* **10:44** Maa 9.35

ń ye mà kɛnɛi? Vȉapi wèwà à mɛ̀: Dii, má ye màɔ
gu'eɛ. 52 Ɔ Yesu ɔ̀ɛ̀: Gɛ́, ma náai pɔ́ ń kɛ̀ mɛ́ n gbã̆gbã.
Wegɔ̃ɔ à gu'è, ɔ̃ à bɔ̀ tɛaàzi.

11

Gbã̆akpaa Yesuzi Yelusalɛũ̆
(Mat 21.1-11, Luk 19.28-40, Zãa 12.12-19)

1 Kɛ́ aa kãikũ̏ ń Yelusalɛũ̆o, aa kà Bɛfaze ń Bɛtani
pɔ́ kú Kùkpɛ sȉsȉpɔlɛuo. Ɔ Yesu a ȉwaɔ gbɛ̃ɔn pla zȉ
2 a ɔ̀nɛ́: Â gɛ́ wɛ̃́lɛ pɔ́ kálɛ wá aɛ kee guu. Tó a gɛ̃ gɔ̃̏ɔ,
á zàa'ȉn bɔlɔ e dɔa we, gbɛ̃e i dikpɛ yãao. Â polo suò.
3 Tó wà á lá, bɔ́ álɛ kɛ wei, ı́ mɛ Dii mɛ́ ye a mɔaoi, a
ɛa suò tia. 4 Ɔ aa gɛ̀ wà zàa'ȉna è dɔa kpɛɛlɛ gãaɛ. Kɛ́
aalɛ polo, 5 ɔ̃ gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weɔ ń lá aa mɛ̀: Bɔ́ álɛ kɛ ń
zàa'ȉnapio, ɔ̃ álɛ poloi? 6 Aa wèmá lá Yesu ɔ̀nɛ́wa,
ɔ̃ wà ń tó we. 7 Aa sù ń zàa'ȉnapio Yesuɛ. Aa ń ulaɔ
kpàlɛ zàa'ȉnapiwa, ɔ̃ Yesu dȉkpɛ.* 8 Gbɛ̃eɔ lɛ́ ń ulaɔ
kpálɛ zɛ́ guu,† gbɛ̃eɔ lɛ́ láɔ zɔ̃ sɛ̃u, aalɛ kpálɛ lɔ. 9 Gbɛ̃́
pɔ́ dɔaaaɔ ń gbɛ̃́ pɔ́ tɛ́ zã́ɔ lɛ́ wiilɛ wàlɛ mɛ:
Gbãa kɛ!
Báaaden gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ mɔ́ ń Dii tɔ́o ũ.‡
10 Lua báaada wá dezi Davidi kpala pɔ́ lɛ́ vugu.
Wà gbã̆akpaaàzi à zɔ̃ luawa.

11 Kɛ́ Yesu kà Yelusalɛũ, à gɛ̏ Lua ua, ɔ̃ à wɛpà̏
pɔ́piila. Kɛ́ ȉatɛ̃ i gɔ̃ bíla lɔo yã́i ɔ̃ à bɔ̀ gɛ̀ Bɛtani ń
a ȉwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ.

Yesu kaadɔɛnli kaa ń aà kua Lua uao
(Mat 21.12-22, Luk 19.45-48, Zãa 2.13-22)

---

* **11:7** Zkl 9.9 † **11:8** 2Kia 9.13 ‡ **11:9** Soŭ 118.25-26

12 Kɛ́ gu dɔ̀, aa bɔ̀ Bɛtani, ɔ̃ nɔana lɛ́ Yesu dɛ. 13 A̋
kaadɔɛnli è kãaa, a lá pàɛ. A̋ gɛ̀ gwai tó a nɛ́ mà. Kɛ́
à kà we, i pɔe eo, sema a lá, asa a magɔɔ i ka yãao.
14 Ɔ a ò lípiɛ: Gbɛ̃e a n nɛ́ ble bau lɔo. Aà ȉwaɔ yȁpi
mà.

15 Kɛ́ aa kà Yelusalɛũ, Yesu gɛ̃̀ Lua ua, ɔ̃ à
laayianaɔ ń laalunaɔ yà ń bɔ́lɛ, à ɔlɛũkpakɛnaɔ
táabũnuɔ ń felenyianaɔ kȉlaɔ fuangba. 16 I wei gbɛ̃e
a aso sɛ̀ à bɔ̀ ń Lua uaoo. 17 Ɔ à yãdà gbɛ̃́ɔnɛ à mɛ̀: A
kɛ̃a Lua taalau à mɛ̀: Ma kpɛ́ aɔ dɛ ma sísikpɛ ũ bui
píiɛ.§ A̋piɔ sɔ̃ á kɛ̀ gbɛ̃blenaɔ tòo ũ.* 18 Sa'onkiaɔ
ń Mɔizi ikoyȁdanɛdeɔ yȁpi mà, ɔ̃ aalɛ zɛwɛɛlɛ wà
aà dɛ. Aalɛ vȉakɛɛ̀, asa aà yãdaanɛ́ ȉ di bílawa píiɛ.
19 Kɛ́ oosi kɛ̀, ɔ̃ Yesu ń a ȉwaɔ bɔ̀lɛ wɛ̃́lɛu.

20 Kɛ́ gu dɔ̀ aa bɛ zɛ́u, ɔ̃ aa kaadɔɛnlipi è, à giigàga
e a zȉ́nau. 21 Kɛ́ a yȁ dɔ̀ Piɛɛgu, ɔ̃ a ò Yesuɛ: Dii,
kaadɔɛnli pɔ́ ń kà gwae, à giigàga. 22 Yesu ònɛ́: Aɔ
Lua náai vȉ. 23 Sȉana málɛ oɛ́, tó gbɛ̃́ ò sȉsȉɛ beeɛ aà
fɛlɛ azȉa zu ísiau, tó i seakɛ a nɔ̀sɛ guuo, tó a a náai
vȉ kɛ́ yȁ pɔ́ a òpi a kɛ, a kɛɛ̀. 24 Bee yȁi málɛ oɛ́, tó álɛ
lousisi, yȁ pɔ́ a a wabikɛ̀ píi, à dilɛ á è kɔ̀, í e. 25 Tó
a fɛlɛ álɛ lousisi, tó á ȉ̋ikũa ń gbɛ̃eo, à sùuukɛaànɔ,
á Mae pɔ́ kú musu i sùuukɛánɔ ń á tàaeɔ sɔ̃. 26 Tó i
sùuukɛ ń gbɛ̃́ɔo, á Mae pɔ́ kú musu a sùuukɛánɔ ń
á tàaeɔ sɔ̃o.

Yesu laa a ikoi
(Mat 21.23-27, Luk 20.1-8)

27 Ɔ aa kà Yelusalɛũ. Lá Yesu lɛ́ bɛbɛ Lua ua,
sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyȁdanɛdeɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔ sɔ̃̀aàzi
28 aa aà là aa mɛ̀: Iko kpele ńlɛ yȁpiɔ kɛòi? Démɛ

§ **11:17** Isa 56.7 * **11:17** Zel 7.11

n gba yã́pi kɛa zɛ́i? 29 Yesu wèmá à mɛ̀: Má yã́
mɛ̀ndoe gbɛawá. A̋ wea, mí iko pɔ́ málɛ yã́piɔ kɛò
oɛ́ sa. 30 A̋ omɛɛ. Zãa gbɛ̃́ɔ da'ilɛkɛa† bɔ̀ Lua kĩ̋i yã̀,
ge gbɛ̃nazĩ̋na kĩ̋iɛ? 31 Ɔ aa lɛkpàaĩ̋ aa mɛ̀: Tó wa mɛ̀
Lua kĩ̋iɛ, a mɛ bɔ́yãi wi Zãa yã́ sio niɛ. 32 Tó wa mɛ̀
gbɛ̃nazĩ̋na kĩ̋iɛ sɔ̃, too. Aa bíla vĩ̋a vĩ̋, asa gbɛ̃́pii Zãa
ãnabikɛ sĩ̋ɛ. 33 Ɔ aa wè Yesuwa: Wá dɔ̃o. Ɔ Yesu òné:
Mapi sɔ̃ má iko pɔ́ málɛ yã́piɔ kɛò oɛ́o.

12

Vɛ̃ɛbu zĩ̋kɛnaɔ
(Mat 21.33-46, Luk 20.9-18)

1 Ɔ Yesu fɛ̀lɛ yã́lɛ̀ɛũ̋né à mɛ̀: Gbɛ̃e mɛ́ vɛ̃ɛbu vĩ̋,
à kaa lĩ̋ai, à ɛyɔ̃̀ vɛ̃ɛfɛ̃kĩ̋i ũ à gbadà,* ɔ̃ à búpi nà
zĩ̋kɛnaɔnɛ ń ɔzĩ̋, ɔ̃ à fɛ̀lɛ ń táo. 2 Kɛ́ vɛ̃ɛkɔzɔ̃zɔ̃gɔɔ kà, ɔ̃
à a ĩ̋wae zĩ̀ zĩ̋kɛnapiɔwa, aà a vɛ̃ɛpi asea símáɛ. 3 Ɔ
zĩ̋kɛnapiɔ aà kṹ wa gbɛ̃̀ wa gbàɛ ɔgii. 4 Ɔ à ɛ̀a ĩ̋wa
pãle zĩ̋má. Ɔ aa gbɛ̃́ bee mi fɔ̃̀ aa widàwà. 5 A̋ ɛ̀a a
pãle zĩ̀ lɔ, ɔ̃ aa gbɛ̃́ bee dɛ̀. Màa à gbɛ̃pãleɔ zĩ̀ dasi,
aa ń gbɛ̃eɔ gbɛ̃̀, aa ń gbɛ̃eɔ dɛ̀. 6 Budepi nɛ́ mɛ̀ndona
mɛ́ gɔ̃̀ɛ̀ sa, ɔ̃ à aà zĩ̀ gbɛzã à mɛ̀: Aa ma nɛ́ yãda. 7 Ɔ
zĩ̋kɛnapiɔ òkɔ̃ɛ aa mɛ̀: Túbiblenan kee. A̋ to wà aà
dɛ, bú i gɔ̃wɛ̃ɛ. 8 Ɔ aa aà kṹ wa dɛ̀, wà aà gɛ sɛ̀ wa
zù kaa kpɛ. 9 Tòo, kpelewa budepi a kɛ sai? A gɛ
zĩ̋kɛnapiɔ dɛdɛ, i búpi kpa gbɛ̃pãleɔwaɛ. 10 I Lua yã́ɛ
bee kyokɛo lé? Wà mɛ̀:
Gbɛ pɔ́ ɛ̃bonaɔ pã́kpài
mɛ́ gɔ̃̀ gbɛɔ mide ũ.
11 Dii mɛ́ bee kɛ̀,

† **11:30** Maa 1.4-5 * **12:1** Isa 5.1-2

ɔ̃ à kɛ̀wɛ̃ɛ yɑ̃bɔnsaɛ ũ.†
12 Ɔ aa zɛwɛ̀ɛlɛ wà aà kṹ, asa aa dɔ̃̀ ń yɑ̃́i à yɑ̃́pi
lɛ̀ɛũi. Ǹ beeo aa vĩ̀akɛ̀ bílaɛ, ɔ̃ aa aà tò we aa tà.

Yesu lousisin gbɛ̃zɔ̃ɔɔ fua
(Mat 22.15-46, Luk 20.19-47)

13 Ɔ wà Falisieɔ ń Elodi kpala zɛnkpɛdeeɔ zĩ̀
Yesuwa ɔ̃nɔkɛiɛ̀ a yɑ̃'oa guu. 14 Kɛ́ aa kà, ɔ̃ aa òɛ̀:
Mɛtulu, wá dɔ̃ kɛ́ gbɛ̃́ náaiden n ũ. Nili yɑ̃́si ń gbɛ̃́o
ublembɛkɛ yɑ̃́io, asa nili gbɛ̃e wɛgwao. Lua zɛ́ ni
ɔlɔnɛ́ wásawasa. A zɛvĩ̀ wà wɛ̃̀'ɔ̃a kpá Sezaawaa,
ge a zɛvĩ̀o? Wà kpa yɑ̃̀, ge wásu kpao? 15 Yesu ń
mɔafili dɔ̃̀, ɔ̃ a ònɛ́: Bɔ́yɑ̃i álɛ filifilimbakpamɛɛi? Á
ɔ̃api do dɔmɛɛ mà gwa. 16 Kɛ́ aa dɔ̀ɛ, ɔ̃ à ń lá à mɛ̀: Dé
mi ń aà tɔ́on lai? Aa wèwà aa mɛ̀: Sezaa pɔ́ɛ. 17 Ɔ
Yesu ònɛ́: Á Sezaa dee pɔ́ kpawà, í Lua pɔ́ kpawà.
Aà yɑ̃́ bɔ̀ ń saɛ.
18 Ɔ Saduse pɔ́ aaĩ̀ gɛɔ vua ɛɛboeɔ mɔ̀ Yesu lè aa aà
là aa mɛ̀: 19 Mɛtulu, Mɔizi òwɛ̃ɛ a lá guu à mɛ, tó gbɛ̃́
vĩ̀i gà à a nɔ tò nɛ́sai, aà dɑ̃una gyaapi da'uakɛ à a
vĩ̀i gɛ̃ɛ kɛò.‡ 20 Màaɛ, vĩ̀i ń dɑ̃unaɔ ku gbɛ̃ɔn sopla.
Woo nɔsɛ̀, ɔ̃ à aà tò we nɛ́sai. 21 Se aà da'uakɛ̀, ɔ̃ à
gà à nɔpi tò we lɔ nɛ́sai. Ɔ Bíɔ kɛ̀ màa lɔ 22 e à gɛ̀ kà
an sopladewa. Ampii aa aà tò nɛ́sai. Ampii gbɛa
ɔ̃ nɔpi gà. 23 Gɛɔ vugɔɔzĩ an démɛ aɔ nɔpi vĩ̀i? Asa
an gbɛ̃ɔn sopla ḿpii aa aà dɔ̃ nɔ ũɛ. 24 Yesu wèmá à
mɛ̀: Á Lua yɑ̃́ ń a gbɑ̃ao dɔ̃sai yɑ̃́i a sɑ̃sɑ̃io lò? 25 Tó
gɛɔ vù, aa nɔsɛo, aa zɑ̃kɛo, aaɔ ku lán malaikaɔ kua
luabɛwaɛ. 26 Kɛ́ gɛɔ bɔ gau sɔ̃ bɛ, i Mɔizi lá kyokɛ gua
pɔ́ à kàelɛ yɑ̃'òuo lé? Lua òɛ̀ à mɛ̀ ámɛaa Ablahaũ

† **12:11** Soũ 118.22-23 ‡ **12:19** Iko 25.5

ń Izaakio ń Yakɔbuo Lua.§ 27 Luaá gɛɔ Lua no, gbɛ̃́
bɛ̃́ɛɔ pɔ́ɛ. A sãsã à kɛ̀ zài.
28 Mɔizi ikoyãdanɛdee ku we, à lɛkpaapi mà. Kɛ́
a è Yesu yãmaa wèmá, ɔ̃ à sɔ̃̀aàzi à aà là à mɛ̀: Ikoyã
kpele mɛ́ dɛńlai? 29 Yesu wèwà à mɛ̀: A miden kɛ: Â
ma, Isailiɔ. Dii wá Lua mɛ́ Dii mɛ̀ndona ũ. 30 Âɔ ye
Dii á Luazi ń nɔ̀sɛmɛndoo teasisai á gbãa pua lɛ́u,
á sɔ̃ iɔ kuwà.* 31 A plaaden kɛ: Âɔ ye á gbɛ̃́deezi lá
ázĩa wɛ̃niwa.† Ikoyãe dɛ beeɔlao. 32 Ɔ yãdanɛdepi
ò̀ɛ̀: Yãmaaɛ, Mɛtulu. N sĩana'ò, n mɛ̀ Lua mɛ̀ndoɛ, a
plaade kuo, sema aàpi.‡ 33 Yea Luazi ń nɔ̀sɛmɛndoo
ń n ɔ̃nɔo píi n gbãa pua lɛ́u ń yea n gbɛ̃́deezi lá nzĩa
wɛ̃niwao dɛ sa pɔ́ wĩ a pɔ́ kátɛu à tɛ́kũ ń sa'oa bui
píiola.§ 34 Kɛ́ Yesu è à yãwèwa ń laaio, a ò̀ɛ̀: Gɛ̃a
kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kĩ́iu zã̀nnɔo. Bee kpɛ gbɛ̃e i we yãe
làwà lɔo.
35 Yesu ɛ̀a lɛ́ yãdadanɛ́ Lua ua, ɔ̃ à gbɛ̃́ɔ là à mɛ̀:
Bɔ́yãi Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ĩ o Mɛsiiá Davidi buiɛi?
36 Kɛ́ Lua Nisĩna dɛ̀dɛ Davidiwa à mɛ̀:
Dii ò ma Diiɛ aà zɔ̃lɛ a ɔplaai
e àɔ aà ibɛɛɔ kálɛɛ̀ a gbá zíɛ.*
37 Lá Davidi aà sĩsi Dii màa, kpelewa aɔ dɛ aà bui ũ
lɔi? Ɔ bíla lɛ́ aà yãma ń pɔnao.
38 Aà yãdaanɛ́ guu à mɛ̀: Â laaika Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔzi. Aaĩɔ ye bɛbɛa ń uladao daa wàɔ
fɔkpakpamá gãaɛ. 39 Aaĩɔ wɛɛlɛ zɔ̃lɛ lousisikpɛ
zɔ̃lɛkĩi maaɔ guu ń blɛble zɔ̃lɛkĩi maaɔ. 40 Aaĩ lou
gbã̀a sísi gbɛ̃́ɔ wɛ́ yã́i, ɔ̃ aaĩ gyaaɔ kpɛ́ siomá. An
ĩadama pãsĩ aɔ dɛńla.

---

§ **12:26** Bɔa 3.6 * **12:30** Iko 6.4-5 † **12:31** Lev 19.18 ‡ **12:32**
Iko 4.35 § **12:33** Oze 6.6 * **12:36** Soũ 110.1

Gyaa taaside gbadaa (Luk 21.1-4)

41 Ɔ Yesu zɔ̃̀lɛ Lua ua ɔsikpagolo aɛ, àlɛ gbɛ̃́ɔ gwa,
lá aalɛ ɔ̃a dau. Ɔde saɔ lɛ́ ɔ zɔ̃ɔ dau. 42 Ɔ gyaa taaside
mɔ̀ tãnga dàu mɛ̀n pla, i ka dalao. 43 Ɔ Yesu a ɪ̃waɔ
kɔ̃̀aa a ɔ̀nɛ́: Sɪ̃ana málɛ oɛ́, gyaa taasidepi ɔ̃a dà
kpagolo guu dɛ gbɛ̃́piila. 44 Asa ɔ dia ɔ̃ aa dɔ̃̀ wà kàu
ḿpii. Nɔɛpi sɔ̃, aà taasidekɛ guu pɔ́ pɔ́ a vɪ̃ à pɔbleò
ɔ̃ a dàu we píi.

13

Yelusalɛũ dúuzɔ̃a ń dṹnialaagɔɔ seelaɔ (Mat 24.1-22, Luk 21.5-24)

1 Kɛ́ Yesu lɛ́ bɔ Lua ua, aà ɪ̃wae ɔ̀ɛ̀: Mɛtulu, gwa lá
wà kpɛ́ maaɔ dɔ̀ ń gbɛ̀ kɛfɛnaeɔ taaɔ. 2 Ɔ Yesu ɔ̀ɛ̀: N
kpɛ́ zɔ̃ɔpi è píia? Gbɛe a gɔ̃ dikɔ̃a weo, wa a dúuzɔ̃
píiɛ.

3 Yesu zɔ̃lɛa Kùkpɛ sɪ̃̀sɪ̃pɔlɛu, aà aɛ dɔa Lua uawa.
Piɛɛ ń Zaakio ń Zãao ń Andeleeo mɛ́ kuaànɔ ńtɛ̃ɛ, ɔ̃
aa aà là aa mɛ̀: 4 Owɛ̃ɛ, bee a kɛ bɔɛ ni? Bɔ́mɛ aɔ dɛ
apii kɛgɔɔ seela ũi? 5 Ɔ Yesu ɔ̀nɛ́: A laaika, ásu to
wà á sɔ̃́são. 6 Gbɛ̃́ɔ mɔ́ ń ma tɔ́o dasi, aa mɛ Mɛsiin
ń ũ, aai gbɛ̃́ɔ sɔ̃́sã dasi. 7 Tó a zɪ̃kakɔ̃fɪ̃ mà ge a bao,
ásu bílikɛo. Sema bee kɛ, ãma dṹnia láaan we gɪ̃ao.
8 Bui ń buio aa fɛlɛ ń kɔ̃o, màaɛ lɔ bùsu ń bùsuo.
Tɔɔlɛ a lualua gueɔ mɛ́ nɔana aɔ ku. Yɑ̃́pi aɔ dɛ lán
nɔwɑ̃wɑ̃ daalɛawaɛ.

9 Aɔ kú ń laaio. Wa á kṹkũ wà yɑ̃́kpalɛkɛánɔ,
wi á gbɛ̃ lousisikpɛɔ guu. Aɔ zɛa bùsu gbɑ̃adeɔ ń
kíaɔ aɛ ma yɑ̃́i, íɔ dɛnɛ́ ma seeladeɔ ũ. 10 Sema wà
baonakpa bui píiɛ gɪ̃a. 11 Tó wà gɛ̀ánɔ yɑ̃́kpalɛu,

ásu dɔaa bílikɛ yã́ pɔ́ ásu owao. A yã́ pɔ́ Lua a
sóso káɛ́ á lɛ́u gɔɔbeezĩ o, asa i kɛ ámɛ á yã'oo, Lua
Nisĩnaɛ. 12 Vĩ̀i ń dãunaɔ kɔ̃ kpámá dɛa yã́i. Màa
maeɔ ń nɛ́ɔ kpámá. Nɛ́ɔ bɔ ń deɔ ń ń daɔ kpɛ wà
ń dɛ. 13 Gbɛ̃́pii a zaágu ma yã́i. Gbɛ̃́ pɔ́ mɛnafɔ̃̀ e a
lɛ́wa, ade mɛ́ a bɔ.

14 Tó a tɛ̃̀ gudɛna* è gu pɔ́ dɛ àɔ kuuo, (kyokɛna
yã́pi da), gbɛ̃́ pɔ́ kú Yudeɔ bàalɛ mipɛ sĩ̀sĩɔwa. 15 Gbɛ̃́
pɔ́ kú a kpɛ́ musu su pila gɛ̃ kpɛ́u a pɔe sɛ́io. 16 Gbɛ̃́
pɔ́ kpɛ́ bua su ɛa bɛ a ula sɛ́io. 17 Waiyoo nɛadeɔ ń
nɔsindeeɔ gɔɔ beezĩ. 18 A wabikɛ kɛ́ yã́piɔ su á le
buziɛo, 19 asa wɛ́tɛ̃a pɔ́ aɔ ku gɔɔpi aɔ zɔ̃ɔɛ.† Za gɔɔ
pɔ́ Lua dṹnia kè e gbã a taa i kɛo, mɛ́ a kɛ bau lɔo.
20 Tó Dii i gɔɔpiɔ laoo, dɔ̃ gbɛ̃e a bɔo. A gɔɔpiɔ lào a
gbɛ̃́ pɔ́ à ń sɛ́ɔ yã́iɛ.

Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔa
(Mat 24.23-44, Luk 21.25-38)

21 Gɔɔ bee tó wà su ɔ̀ɛ́ Mɛsii gwa kɛ, ge Mɛsii ku
le, ásu sio. 22 Asa Mɛsii ɛgɛnaɔ ń ãnabi ɛgɛnaɔ mɔ
dabudabuɔ ń yãbɔnsaɛɔ kɛ, kɛ́ baa gbɛ̃́ pɔ́ Lua ń sɛ́ɔ
aa ń sã́sãɔ̀, tó a zɛ́ kú. 23 Aɔ kú ń laaio, ma yã́pii
lɛzàwá za káauɛ.

24 Gɔɔ bee wɛ́tɛ̃api gbɛa ĩatɛ̃ a siakũ, mɔvua a
ikɛo, 25 saanaɔ wolo luawa, pɔ́ pɔ́ kú luawapiɔ zã
ń pɛ́kĩiwa.‡ 26 Wi Gbɛ̃nazĩn Nɛ́ mɔa e luabɛpuanau
ń gbãa zɔ̃ɔo ń gawio,§ 27 i a malaikaɔ zĩ aa gbɛ̃́ pɔ́
Lua ń sɛ́ɔ kãaa za dṹnia gola síiɔ̃ guu, za dṹnia lɛ́la
ń a lɛ́leo.

---

* **13:14** Dan 9.27, 11.31, 12.11 † **13:19** Dan 12.1 ‡ **13:25** Isa
13.10, 34.4, Yoɛ 3.4 § **13:26** Dan 7.13

28 A̋ yấ pɔ́ kaadɔɛnli lɛ́ daɛ́ ma. Tó a gɔ̃naɔ busɛkũ̏
mɛ́ a lá lɛ́ paɛ, ɔ̃ i dɔ̃ guantɛ̃na kãikũ̏. 29 Màaɛ lɔ,
tó á è yấpiɔ lɛ́ kɛ, àɔ dɔ̃ kɛ́ aà mɔa kãikũ̏ɛ, a ku
kpɛɛlɛ. 30 Sı̏ana málɛ oɛ́ gɔɔbeedeɔ gɛ̃lɛ yấpiɔ píi
kɛsaio. 31 Luabɛ ń tɔɔlɛo a gɛ̃lɛ, ãma ma yấɔ gɛ̃lɛa
vı̏o. 32 Gbɛ̃e a gɔɔ ge a zaa dɔ̃o, baa malaika pɔ́ aa
ku luabɛɔ ge Lua Nɛ́, sema Mae Lua.
33 A̋ɔ kú ń laaio à itɛ̃kɛ, asa á dɔ̃ zı̋ pɔ́ gɔɔpi a
kao. 34 A dɛ lán gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ́ wɛ̃́lɛuwaɛ. A̋ a bɛ tò a
zı̏kɛnaɔnɛ baade ń a zı̏o, ɔ̃ a ò a gudɔ̃anaɛ aà itɛ̃kɛ.
35 A̋piɔ sɔ̃ á uabele sugɔɔ dɔ̃o, oosin nò, wɛɛdon nò,
ko ɔ́ɔlɔan nò, gufɛ̃nɛn nò. Ayãmɛto à itɛ̃kɛ, 36 kɛ́ asu
su kấndo, i á le álɛ i'oo yấi. 37 Yấ pɔ́ málɛ oɛ́, málɛ o
gbɛ̃́piiɛɛ, à itɛ̃kɛ.

14

Tulalekaa Yesu miwa
(Mat 26.1-16, Zãa 12.1-8)

1 Gɛ̃amusu* dikpɛ ń Kàaso dikpɛo gɔ̏ gɔɔ pla, ɔ̃
sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ lɛ́ zɛwɛɛlɛ wà gbɛ̃́ɔ
zãmakɛ wà e Yesu kṹ wà dɛ. 2 Asa aa mɛ̀: Wásu wà
aà kũ dikpɛgɔɔzı̏o, kɛ́ wasu fɛlɛ ń zɔaoo yấi.
3 Gɔɔ pɔ́ Yesu kú Simɔɔ Kusude bɛ Bɛtani, àlɛ
pɔble, ɔ̃ nɔɛe sɔ̏aàzi a tulale bui maa ɔde loona kũa.
Ɔ à loonapi waa ɛ̀ à tulalepi kà Yesu miwa. 4 Gbɛ̃eɔ
ku we, yấpi ɔ̏má, ɔ̃ aa mɛ̀: Bɔ́yãi à tulalepi pãkɛ̀i
màai? 5 Tulale pɔ́ a ɔ̃a dɛ ấnusu ɔwatɛ̃ ɔ̀aa do ń
basɔooa, dɔ̃ yãa wa yı̏a wà a ɔ̃a kpà taasideɔwa.
Ɔ aa zɔadɔ̀wà. 6 Ɔ Yesu mɛ̀: A̋ aà to we. Bɔ́yãi
álɛ ı̏adaiwài? A yãmaakɛ̀mɛɛɛ. 7 Taasideɔ kúánɔ

* **14:1** Bɔa 12.1-11

gɔɔpiiɛ.† Gɔɔ pɔ́ á yei, á fɔ̃ na kɛnɛ́, ãma máɔ kúánɔ
gɔɔpiio. 8 A kɛ̀ a gbãa lɛ́uɛ, à dɔ̀aa tulale kà ma
mɛwa ma gɛ kpɛlaa yã́iɛ. 9 Sȉana málɛ oɛ́, gu pɔ́ wàlɛ
ma baokpau dṹnia guu píi, waɔ yã́ pɔ́ nɔɛpi kɛ̀ o aà
yã́ dɔańgu yã́i.

10 Bee gbɛa Yudasi Isaliɔti pɔ́ dɛ gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ
gbɛ̃do ũ gɛ̀ sa'onkiaɔ kĩ́i Yesu kpaamá yã́i. 11 Kɛ́ aa
aà yãmà, an pɔ kɛ̀na, ɔ̃ aa lɛgbɛ̃̀ɛ wa ɔ̃a kpawà. Ɔ àlɛ
zɛwɛɛlɛ à Yesu kpámá.

Gɛ̃amusu blɛblea
(Mat 26.17-35, Luk 22.7-34, Zãa 13.21-38, 1Kln 11.23-25)

12 Kàaso dikpɛgɔɔ sɛ̃́ia zĩ́, gɔɔ pɔ́ wȉ Gɛ̃amusu sã
kòlokpa, Yesu ȉwaɔ òɛ̀: Má ń ye wà gɛ Gɛ̃amusu blɛ
sɔukɛunɛi? 13 Yesu a ȉwaɔ gbɛ̃ɔn pla zȉ a òné: Á gɛ́
wɛ̃́lɛdau. Á kpaaũ ń gbɛ̃eo í sɛa lo guu. Á tɛaàzi
14 e ua pɔ́ a gɛ̃u, í o uabeleɛ, Mɛtulu mɛ̀ má á pilaui,
gua pɔ́ á Gɛ̃amusu blɛ bleu ń a ȉwaɔ? 15 A kpɛdiakɔ̃a
kpɛa zɔ̃ɔ musu pɔ́ wa kɛ̀kɛ ɔlɔɛ́, í sɔukɛwɛ̃ɛ we. 16 Kɛ́
ȉwapiɔ dàzɛu, ɔ̃ aa kà wɛ̃́lɛpi guu, aa è lá a ònɛ́wa. Ɔ
aa Gɛ̃amusu blɛ sɔukɛ̀ we.

17 Kɛ́ oosi kɛ̀, Yesu kà we ń a ȉwa gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ.
18 Kɛ́ aa zɔ̃̀lɛ lɛ́ pɔble, ɔ̃ Yesu mɛ̀: Sȉana málɛ oɛ́, á
gbɛ̃́ pɔ́ wálɛ pɔble sãnuɔ do a ma kpámá.‡ 19 An pɔ
yà, ɔ̃ aalɛ aà la dodo: Asa mámɛo yó? 20 Ɔ a òné: Á
gbɛ̃ɔn kuɛplaɔ doɛ, wálɛ ɔkãaa ta doũ. 21 Gbɛ̃nazȉn
Nɛ́ a ta lá wà a yã'ò taalauwa,§ ãma waiyoo gbɛ̃́ pɔ́
a Gbɛ̃nazȉn Nɛ́ kpámápi. A maa wà ade ȉ yãao.

---

† **14:7** Iko 15.11 ‡ **14:18** Soũ 41.10 § **14:21** Soũ 22.1-19, Isa 53.1-12

22 Kɛ́ aalɛ pɔble, Yesu kàa sɛ̀ à báaadàu, ɔ̃ a ɛ̀'ɛ
kpàmá à mɛ̀: A sí, beeá ma mɛɛ. 23 Ɔ à imibɔ sɛ̀ à Lua
sáaukpà a kpàmá, ɔ̃ aa mı̀ ḿpii. 24 Ɔ a ònɛ́: Beeá ma
auɛ, Lua bàa kua ń gbɛ̃́ dasiɔ au* pɔ́ a bɔaɛ. 25 Sı̀ana
málɛ oɛ́, má vɛ̃ɛbɛ'i mi lɔo e kpala pɔ́ bɔ̀ Lua kı̃́i bɔ
gupuau, ɔ̃ má a dafu mi. 26 Kɛ́ aa lɛsı̀ aa làa, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ
gɛ̀ Kùkpɛ sı̀̀sı̀pɔlɛu.
27 Ɔ Yesu ònɛ́: Apii á ma to we, asa a kɛ̃a láu Lua
mɛ̀: Má sãdãna lɛ́, sãɔ i fãaa.† 28 N beeo ma vua
gbɛa má dɔaaɛ́ Galile. 29 Ɔ Piɛɛ òɛ̀: Baa tó wa n to
we píi, má n to weo. 30 Ɔ Yesu òɛ̀: Sı̀ana málɛ onɛ,
gwãası̀naa e ko àɔ gɛ́ lɛ́ gɛ̃n pla zui, ńyɔ̃ lelekpamazi
gɛ̃n àaɔ̃. 31 Ɔ Piɛɛ lɛgbɛ̃̀ à mɛ̀ máũmaũɛ: Baa tó má
su málɛ gannɔ, má lelekpanzi bauo. Ɔ aa ò màa sɔ̃
ḿpii.

Yesu wabikɛa Gɛsɛmani
(Mat 26.36-46, Luk 22.39-46)

32 Kɛ́ aa kà gu pɔ́ wı̀ mɛ Gɛsɛmani, ɔ̃ Yesu ò a
ı̀waɔnɛ: A zɔ̃lɛ la e màɔ wabikɛ. 33 Ɔ à Piɛɛ ń Zaakio
ń Zãao sɛ̀ gɛ̀ńnɔ. Iwãa kà aà pɔa, tòlobi zùaàgu, 34 ɔ̃
a ònɛ́: Pɔsia ma kũ gbãa e ma ka gaa. A zɛ la à itɛ̃kɛ.
35 Kɛ́ à gɛ̀ aɛ yɔɔ, ɔ̃ à wùlɛ a gbɛɛu à wabikɛ̀, tó a zɛ́
kú, gɔɔpi gɛ̃ala. 36 A mɛ̀: Baa, ma Mae, ń yã́ píi zɛ́ vı̀.
To taasi kɛɛonapi dɔmazi, ãma ma pɔeã no, sema
n pɔ́. 37 Kɛ́ à ɛ̀a sù a gbɛ̃ɔn àaɔ̃piɔ kı̃́i, a è aalɛ i'o. Ɔ
a ò Piɛɛɛ: Simɔɔ, ńlɛ i'o yà̃? Ni fɔ̃ n itɛ̃kɛ̀ baa yɔɔoa?
38 A itɛ̃kɛ àɔ wabikɛ, kɛ́ ásu fu yɔ̃awao yã́i. Nisı̀na
yei, ãma mɛ busɛ. 39 A ɛ̀a gɛ̀ wabikɛi, ɔ̃ à yã́ doũpi
ò lɔ. 40 Kɛ́ à ɛ̀a sù, a è aalɛ i'o, asa an wɛ́ gbiakũ̀ɛ. Ɔ
aai dɔ̃ lá wa oɛ̀o. 41 Aà ɛa sua gɛ̃n àaɔ̃de a ònɛ́: Alɛ

---

* **14:24** Bɔa 24.8 † **14:27** Zkl 13.7

i'o álɛ kắmabo e tiaa? Bee mɔ̀. Gɔɔ kà sa. A̋ gwa,
wàlɛ Gbɛ̃nazi̋n Nɛ́ kpá duunkɛnaɔwa. 42 A̋ fɛlɛ wà
gɛ́. Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ ma kpámá lɛ́ mɔ́ kee.

Yesu kũa
(Mat 26.47-56, Luk 22.47-53, Zãa 18.3-12)

43 Kɛ́ Yesu lɛ́ yấpi o gɔ̏ɔ, ɔ̃ aà ȉwapiɔ gbɛ̃do Yudasi
kà ń bíla pɔ́ bɔ̀ sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ ń
gbɛ̃zɔ̃ɔɔ kȉiɔ. Aa fɛ̃ndaɔ kũa ń goɔ. 44 Bɔnkpɛdepi
sɔ̃ à dɔ̀aa seela òné à mɛ̀ gbɛ̃́ pɔ́ a su lɛpɛ̀wà, aàpin
we. Aa aà kũ gbãa aa taò. 45 Kɛ́ à kà we, ɔ̃ à táa'ò
Yesuwa gɔ̏ɔ, a òɛ̀: Mɛtulu! Ɔ à lɛpɛ̀wà. 46 Ɔ wà
ɔpɛ̀lɛwà wà aà kȕ gíũgiũ. 47 Zã guu gbɛ̃e a fɛ̃nda wò
à sa'onkia zi̋kɛnae lɛ̀ò à aà swấ gò. 48 Ɔ Yesu òné:
Kpấi wɛliwɛn ma ũ, ɔ̃ a mɔ ma kűi ń fɛ̃ndaɔ ń goɔa?
49 Má kúánɔ Lua ua lá gu lɛ́ dɔ, miɔ yãdaɛ́, i ma kũo.
A̋ma bee kɛ̀ kɛ́ yấ pɔ́ kɛ̃a Luayãtaalau e kɛ yấiɛ.‡ 50 Ɔ
aà ȉwaɔ bàalɛ̀ píi aa aà tò we.
51 Ɛwaasoe tɛaàzi, aà zwãa kuaaàla pɔeyesai. Kɛ́
wà aà kȕ, 52 ɔ̃ à a zwãa tònɛ́ we, à bàalɛ̀ puizi.

Piɛɛ lelekpaa Yesuzi
(Mat 26.57-75, Luk 22.54-71, Zãa 18.12-27)

53 Ɔ wà gɛ̀ ń Yesuo sa'onkia bɛ. Sa'onkiaɔ
ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ kãaaa we ḿpii.
54 Piɛɛ tɛ́ ń kpɛ kãaa e à gɛ̀ gɛ̃̀ sa'onkia bɛ'ua. A̋ zɔ̃̏lɛ
we, àlɛ tɛ́kpakpa ń dɔaiɔ sãnu. 55 Sa'onkiaɔ ń Yuda
yấkpalɛkɛnaɔ píi lɛ́ yấ wɛɛlɛ wà dɔ Yesuwa wà e
wà aà dɛ, ɔ̃ aai eo. 56 Wà yãdɔ̀dɔwà dasi, ãma an
yãe i kɔ̃sɛo. 57 Ɔ gbɛ̃eɔ fɛ̀lɛ yãdɔ̀wà lɔ aa mɛ̀: 58 Wá
mà dee mɛ̀ á Lua kpɛ́ pɔ́ gbɛ̃nazi̋na dɔ̀ wí, i a pãle

‡ **14:49** Isa 53.8

pɔ́ gbɛ̃nazi̊na i dɔo dɔ gɔɔ àaɔ̃ɛ. 59 Baa ń beeo an
lɛ́ i kɛ doũo. 60 Ɔ sa'onkia fɛ̀lɛ zɛ̀ zã guu à Yesu là
à mɛ̀: Nyɔ̃ yãe zã́sioa? Yã́ pɔ́ wàlɛ dɔdɔmapiɔ dɛa
ni? 61 Yesu nílɛ kpɛ̃́, i yãe wewào, ɔ̃ sa'onkiapi ɛ̀a
aà là à mɛ̀: Mmɛ ń Lua báaade Nɛ́ Mɛsii ũa? 62 Ɔ
Yesu mɛ̀: Mámɛ má aà ũ. Á Gbɛ̃nazi̊n Nɛ́ e zɔ̃lɛa
Gbãapiide ɔplaai,§ mɛ́ á aà mɔa e luabɛpuanau.*
63 Ɔ sa'onkiapi a ulaɔ ga kɛ̃̀ à mɛ̀: E'e, wá bàa kú ń
seeladeɔ lɔe? 64 Á mà lá à dɔ̀ɛ ń Luao weó? Kpelewa
a zɛɔ̀i? Ɔ aa yã́ dìɛ̀ ḿpii aa mɛ̀ wà aà dɛ.† 65 Ɔ wà fɛ̀lɛ
lɛ́ lɛ́'ikakawà.‡ Ɔ wà pɔkùɛ̀ aà wɛ́wa, wàlɛ aà lɛlɛ ń
ɔkũo, wàlɛ oɛ̀: Ánabikɛkɛ, ní gbɛ̃́ pɔ́ n lɛ o. Ɔ dɔaiɔ
aà kũ̀ aa aà sãnkɛkɛ.
66 Piɛɛ ku zi̊́lɛ ua, ɔ̃ sa'onkia bɛ nɔɛ zi̊kɛnaɔ do mɔ̀
we. 67 Kɛ́ à Piɛɛ è, àlɛ tɛ́kpakpa, ɔ̃ à aà gwà soee, a òɛ̀:
Mpi sɔ̃, iɔ sãnu ń Yesu Nazalɛtipioɛ. 68 Ɔ à lelekpà à
mɛ̀: Má dɔ̃o, mi ma lá ńlɛ oo. Ɔ à fɛ̀lɛ gɛ̃̀ gɔ̃u guu.
69 Nɔɛpi ɛ̀a aà è we, ɔ̃ a ò gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weɔnɛ à mɛ̀:
Gɔ̃ɛpiá an gbɛ̃doɛ. 70 Ɔ Piɛɛ lelekpà lɔ. Kɛ́ à kɛ̀ sàa
yɔɔ, gbɛ̃́ pɔ́ zɛa weɔ ò Piɛɛɛ: Si̊anaɛ an gbɛ̃don n ũ,
asa Galile gbɛ̃́n n ũ. 71 Piɛɛ vãikpàai̊ ń azi̊ao, ɔ̃ à mɛ̀:
Má si̊ ń Luao, má gbɛ̃́ pɔ́ álɛ aà yã'opi dɔ̃o. 72 Wegɔ̃ɔ
ɔ̃ ko lɛ́ gɛ̃n plaade zù, ɔ̃ yã́ pɔ́ Yesu ò dɔ̀ Piɛɛgu, kɛ́ à
mɛ̀ e ko àɔ gɛ́ lɛ́ gɛ̃n plaade zui, a lelekpaazi gɛ̃n àaɔ̃.
Ɔ à nà ɔɔlɔwa.

15

Pilati yã́kpalɛkɛa ń Yesuo
(Mat 27.11-31, Luk 23.1-25, Zãa 18.28-19.16)

---

§ **14:62** Soũ 110.1 * **14:62** Dan 7.13 † **14:64** Lev 24.16
‡ **14:65** Isa 50.6

1 Kɛ́ gu dɔ̀ gɔ̃̀ɔ sa'onkiaɔ ń gbɛ̃zɔ̃ɔɔ ń Mɔizi
ikoyãdanɛdeɔ ń gbãadeɔ píi lɛkpàaĩ̀, ɔ̃ aa Yesu yè
aa gɛ̀ aà kpà Pilatiwa. 2 Ɔ Pilati aà là à mɛ̀: Yudaɔ
kían n ũa? Yesu wèwà à mɛ̀: N òn we. 3 Sa'onkiaɔ
lɛ́ yãdɔdɔwà, 4 ɔ̃ Pilati ɛ̀a aà là à mɛ̀: Nyɔ̃ yãe ooa?
Yã́ pɔ́ wàlɛ dɔdɔma ma fá! 5 Kɛ́ Yesu i yãe zã́simáo,
ɔ̃ aà yã́ bɔ̀ Pilati saɛ.
6 Gɛ̃amusu dikpɛgɔɔzĩ̀ Pilati ĩ̀ dakpɛunaɔ do pɔ́
wa yei kɛ̃́nɛ́ɛ. 7 Bùsudɛna pɔ́ aa bɔ̀ gbãadeɔ kpɛ aa
gbɛ̃dɛ̀ɔ ku kpɛ́u. An gbɛ̃do tɔ́n Balaba. 8 Ɔ bíla sɔ̃̀
Pilatizi aa wabikɛ̀wà aà kɛ lá ĩ̀ kɛnɛ́wa. 9 Ɔ Pilati
ń lá à mɛ̀: Á ye mà Yudaɔ kía kɛ̃́ɛ́ yã̀? 10 Asa a dɔ̃
sã́asã kɛ́ sa'onkiaɔ wɛdɔ Yesuɛ yã́i ɔ̃ aa aà kpàiwa.
11 Ɔ sa'onkiaɔ tɛkpà bílagu, ɔ̃ aa ɔ̀ɛ̀ aà Balaba kɛ̃́nɛ́.
12 Ɔ Pilati ń lá à mɛ̀: Kpelewa á ye mà kɛ ń gbɛ̃́ pɔ́ wĩ̀
mɛ Yudaɔ kíaoi? 13 Ɔ aa ɛ̀a wiilɛ̀: N aà páliwa! 14 Ɔ
Pilati ń lá à mɛ̀: Bɔ́yãii? Vãi kpele a kɛ̀i? Ɔ an wiilɛa
kã̀fĩ aa mɛ̀: N aà páliwa! 15 Pilati ye yã́ pɔ́ a káńgu
kɛ, ɔ̃ à Balaba kɛ̃̀nɛ́. Á Yesu kpà sosaɔwa aa aà gbɛ̃
ń flàalao, aai aà páliwa.
16 Ɔ sosapiɔ gɛ̀aànɔ bùsu gbãadepi bɛ'ua, aa ń
gãli kã̀aa píi. 17 Aa gomusu tɛ̃a dàɛ̀, ɔ̃ aa fùa tã̀ ń lɛo
aa kpàɛ̀. 18 Ɔ aalɛ fɔkpakpawà aa mɛ̀: Yudaɔ kía fɔɔ!
19 Aalɛ aà gbɛ̃ a miwa ń feeo, aalɛ lɛ́'ikakawà, aalɛ
kúlɛkulɛ aà aɛ, aalɛ lɛ́mawà. 20 Kɛ́ aa aà kɛ̀ pɔ́ɔpɔɔ
aa làa, ɔ̃ aa gomusu tɛ̃api bɔ̀aàla, aa aàzĩ̀a pɔkasa
dàɛ̀. Ɔ aa bɔ̀aànɔ, aalɛ gɛ́ aà páiliwa.

Yesu gaa
(Mat 27.32-56, Luk 23.26-49, Zãa 19.17-30)

21 Kɛ́ aalɛ gɛ́, gɔ̃ɛe bɔ̀ sɛ̃̀ oi, àlɛ dɔńzi, ɔ̃ aa teasidàɛ̀
aa Yesu lipãakɔ̃a dĩ̀ɛ̀. Gɔ̃ɛpi tɔ́n Simɔɔ, Silɛni bùsu

gbɛ̃́ɛ, Alɛsãnda ń Lufuo de'iaɛ. 22 Ɔ aa gɛ̀ ń Yesuo gu
pɔ́ wȉ mɛ Gɔgɔta. (Bee mɛ̀ mitɔɔnagu.) 23 Ɔ aa vɛ̃ɛ pɔ́
wà lí'ɔ kàu dɔ̀ɛ̀, ãma i mio. 24 Kɛ́ aa aà pàliwa, ɔ̃ aa
aà pɔkasaɔ kpaalɛ̀ kàlɛ, aa tɛ́lɛpà a sɛa yá̃ musu.*
25 Aa aà pàliwa ȉatɛ̃ muuwãamigɔɔɛ. 26 Yá̃ pɔ́ wa
dɔ̀wa ɔ̃ wa kɛ̃̀ wa nà aà mia wà mɛ̀:
Yudaɔ Kía.
27 Wà kpá̃iwɛliwɛɔ pàliwa we lɔ gbɛ̃ɔn pla, ado aà
ɔplaai, ado zɛɛi. 28 Ɔ yá̃ pɔ́ kɛ̃a láuɛ bee pà wà mɛ̀:
Wà aà gwà doũ ń tàaekɛnaɔ.†
29 Gbɛ̃́ pɔ́ lɛ́ gɛ̃ weɔ lɛ́ ń midɛ,‡ aalɛ aà sɔ̃sɔ̃ aa mɛ̀:
Ɛhɛ̃! Tò! N mɛ̀ ńyɔ̃ Lua kpɛ́ wí, ní ɛa dɔ gɔɔ àaɔ̃
nolo?§ 30 N nzȉa suaba! Pila líwa mɛ̀! 31 Màa lɔ
sa'onkiaɔ ń Mɔizi ikoyãdanɛdeɔ lɛ́ aà kɛ pɔ́ɔpɔɔ aa
mɛ̀: A gbɛ̃pãleɔ suabà, ãma a fɔ̃ à azȉa suabao. 32 Tó
wá è Isailiɔ kía pɔ́ wȉ mɛ Mɛsiipi pȉla líwa, wá aà
náaikɛ sa. Ɔ gbɛ̃́ pɔ́ wà ń páliwa sãnuɔ lɛ́ aà sɔ̃sɔ̃ lɔ.
33 Sɛa za ȉatɛ̃ minanguo e aua gɛ̀ pȉlaò gu
siakũ̀ bùsupiu píiɛ. 34 Ȉatɛ̃'auapilaa ɔ̃ Yesu wiilɛ̀
gbá̃ugbãu à mɛ̀: Ɛloi, Ɛloi, lɛma sabatani! Bee bɔɔlɛ
mɛ̀: Ma Lua, ma Lua, àkɛa n ma to wei?* 35 Kɛ́ gbɛ̃́
pɔ́ zɛa weeɔ yá̃pi mà, ɔ̃ aa mɛ̀: Ma we, àlɛ Ɛlia sisiɛ.
36 Ɔ gbɛ̃e bàalɛ̀ gɛ̀ sao zɔ̃̀ vɛ̃ɛ kũ̀mawa,† a pɛ̀ feea a
dɔ̀ Yesuɛ à mɛ̀: A zɛ gȉa wà gwa, tó Ɛlia a mɔ aà pila.
37 Yesu wii gbãa lɛ̀, ɔ̃ à gà. 38 Ɔ Lua kpɛ́ zwãa‡ pɔ́
daa luakukȉi aɛ pàa pla za musu e zȉ́lɛ. 39 Kɛ́ sosaɔ
gbɛ̃zɔ̃ɔ pɔ́ zɛ Yesu aɛ we aà gaa è màa à mɛ̀: Gɔ̃ɛpiá
Lua Nɛ́ɛ sȉana. 40 Nɔɛeɔ ku we lɔ, aalɛ gugwa kãaa.

---

* **15:24** Soũ 22.19 † **15:28** Isa 53.12 ‡ **15:29** Soũ 22.8, 109.25
§ **15:29** Maa 14.58 * **15:34** Soũ 22.1 † **15:36** Soũ 69.22
‡ **15:38** Bɔa 26.31-33

An guu Maliama Madelɛni kuu ń Maliama pɔ́ dɛ
Yosɛfu ń Zaaki Nɛ́nao da ũo ń Salomɛɛo. 41 Gɔɔ pɔ́
Yesu kú Galile, aamɛ aaĩ̀ɔ tɛaàzi wàɔ blɛkɛɛ̀. Nɔɛ
pãleɔ mɔ̀aànɔ Yelusalɛũ aa ku we lɔ dasi.

Yesu vĩ̀a
(Mat 27.57-61, Luk 23.50-56, Zãa 19.38-42)

42 Ã́sɔ̃adazĩ̀ oosi lɛ́ kɛ. Lá kã́mabogɔɔ ye daalɛi,
43 Yosɛfu Alimate mɔ̀. Gbɛ̃́ tɔdeɛ Yuda gbãadeɔ guu,
mɛ́ àlɛ kpala pɔ́ a bɔ Lua kĩ́i dã́. Ã̀ sɔ̃dĩ̀lɛ à gɛ̀ Pilati
kĩ́i, à Yesu gɛ wabikɛ̀wà. 44 Kɛ́ Pilati mà Yesu gà kɔ̀, à
bɔ̀ aà saɛ. Ɔ à sosaɔ gbɛ̃zɔ̃ɔ sĩ̀si, à aà là tó Yesu gà kɔ̀.
45 Kɛ́ Pilati gbɛ̃zɔ̃ɔpi yãmà, ɔ̃ à Yosɛfu gbà zɛ́ aà gɛpi
sɛ́. 46 Yosɛfu gɛ̀ bàabaa lù, ɔ̃ à gɛ̀ à aà bùa à bàabaapi
fĩ̀wà. Ã̀ aà dà gbɛ̀'ɛ pɔ́ wa sɔ̀ mia ũ guu, ɔ̃ à gbɛ̀ gbɛ̃̀nɛ
gbeembo tà ɛpilɛ. 47 Maliama Madelɛni ń Maliama
Yosɛfu dao lɛ́ gwa, aa è gua pɔ́ wà Yesu gɛpi dàu.

16

Yesu bɔa gau
(Mat 28.1-10, Luk 24.1-12, Zãa 20.1-10)

1 Kã́mabogɔɔzĩ̀ láaa ĩ̀atɛ̃ gɛ̃a kpɛ́u Maliama
Madelɛni ń Maliama Zaaki dao ń Salomɛɛo nísi
gĩ̀nana lù, kɛ́ wà gɛ ma Yesu mɛwa. 2 Ã́sɔ̃anɛnzĩ̀
kɔɔkɔɔ ĩ̀atɛ̃ bilɛa ɔ̃ aa bɔ̀ gɛ̀ miapi kĩ́i. 3 Aalɛ kɔ̃ la
zɛ́u aalɛ mɛ: Démɛ a gbɛpi gbeembo à gowɛ̃ɛ mia'ɛ
lɛ́i? 4 Asa gbɛpi gbɛ̃̀nɛɛ. Kɛ́ aa wɛsɛ̀, ɔ̃ aa è wà gbɛpi
gbeembò kɔ̀. 5 Kɛ́ aa gɛ̃̀ mia'ɛpi guu, ɔ̃ aa ɛ̀waasoe
è zɔ̃lɛa ɔplaa oi, a ulatao pua daa. Ɔ iwãa kà ń pɔa.
6 A ònɛ́: Ã́su to iwãa ká á pɔao. Yesu Nazalɛti pɔ́
wa pàliwa álɛ wɛɛlɛo lò? Ã̀ vù. A gu pɔ́ wà aà dĩ̀lɛu
èa? A ku lao. 7 Ã̀ tá, í o aà ĩ̀waɔnɛ ń Piɛɛo, a dɔaanɛ́

Galile. Aa aà e we lá a ònɛ́wa.* 8 Iwãa kà ń pɔa,
aalɛ kpakpanaga, ɔ̃ aa bɔ̀lɛ miapiu ń bao. Aai yãe o
gbɛ̃eɛo, kɛ́ vi̋a ń kű yái̋.

Yesu azi̋a ɔlɔa a i̋waɔnɛ
(Mat 28.16-20, Luk 24.36-53, Zãa 20.11-23)

9 Kɛ́ Yesu bɔ̀ gau ãsɔ̃anɛnzi̋ gufɛ̃nɛ, à azi̋a ɔ̀lɔ
Maliama Madelɛni pɔ́ à tãa mɛ̀n sopla gòɛ̀ɛ káau.
10 Ɔ nɔɛpi gɛ ò aà gbɛ̃́ pɔ́ an pɔ yaa, aalɛ ɔ́ɔlɔɔnɛ. 11 Kɛ́
aa mà Yesu vù, nɔɛpi aà è ń wɛ́o, ɔ̃ aai sio.
12 Bee gbɛa gɔɔ pɔ́ an gbɛ̃ɔn plaɔ bɛ zɛ́ guu, aalɛ
gɛ́ wɛ̃́lɛu, à azi̋a ɔ̀lɔnɛ́ lán gbɛ̃pãlewa. 13 Kɛ́ aa ɛ̀a
sù ń wɛ̃́lɛpio, aa ò gbɛ̃́ ki̋niɔnɛ. N beeo aai ń yá
sio. 14 Gbɛzã ɔ̃ à azi̋a ɔ̀lɔ a gbɛ̃ɔn kuɛdoɔnɛ gɔɔ pɔ́
aalɛ pɔble. Ɔ à zɔadɔ̀má, kɛ́ an swã́ gbãa mɛ́ aai a
náaikɛo yái̋. Asa aai gbɛ̃́ pɔ́ aa aà è à vùɔ yá sio.
15 Ɔ a ònɛ́: A gɛ́ dűnia guu píi, í ma baokpa gbɛ̃́piiɛ.
16 Gbɛ̃́ pɔ́ si̋ mɛ́ à da'ilɛkɛ̀ a bɔ. Gbɛ̃́ pɔ́ i sio sɔ̃, yá a
zɔ̃lɛwà. 17 Gbɛ̃́ pɔ́ aa yápi si̋ɔ yãkɛaɔn kɛ: Aali tãago
ń ma tɔ́o, aali yãebui'o. 18 Tó aa mlɛ̃ kű ń ɔo ge tó
aa kona í mi̋, a pɔe kɛnɛ́o. Aali ɔna gyãeɔwa, aai
aafia'e.

Yesu taa luabɛ
(Zi̋n 1.9-11)

19 Kɛ́ Dii Yesu yã'ònɛ́ a làa, ɔ̃ Lua aà sɛ̀ tàò musu,
à zɔ̃̀lɛ Luapi ɔplaai. 20 Ɔ aà i̋wapiɔ bɔ̀ gɛ̀ waasokpà
gupiiu. Dii zi̋kɛ̀ńnɔ, ɔ̃ an dabudabukɛaɔ yá pɔ́ aa ò
si̋anapi̋liwànɛ́.

* **16:7** Maa 14.28

Bibeli Luayǎ̂taalá
The Holy Bible in the Boko language spoken in Benin and Nigeria

copyright © 2010 SIM International

Language: Boko

Translation by: SIM International

Boko Bibeli Luayǎ̂taala

This translation, published by the SIM au Benin, was published in 2010.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at ECWA/SIM H.Q., P.M.B. 2009, Jos, Plateau State, NIGERIA.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

- You must give Attribution to the work.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

- You include the above copyright and source information.
- You do not sell this work for a profit.
- You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

ffb0f4b3-18b7-564f-bd5d-307e9e532fb9